БҮГҮ ЧҮРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үндезилетинген

1952 ИЮЛЬ 29 ВТОРНИК № 144 (2574).

ӨРТӨӨ 20 КОП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Тыва автономнуг областа хөй уругларлыг иелерни «Иениң алдары» орденнер-биле болгаш «Иениң медали» медалдар-биле шаңнаар дугайында РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң ЧАРЛЫЫ (1 арын).

Эш И. В. Сталинга чоруткан чагаада алган хүлээлгелерни алдарлыы-биле күүседири дээш (1 арын).

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ:

М. Пахомов. — Колхозта партия организациязының отчёт-соңгулдалыг хуралы (2 арын).

П. Кучумов. — Дүжүт ажаап алыышкынын кыска хуусаадэ чидириг чокка чорударын хандырар (2—3 арыннар).

А. Сагалаков. — Улуг кичээнгей салырын негеп турар (3 арын).

Редакцияга чагаалар (3 арын).

Улус демократиязының чурттарында: Польша Улус Республиканың конституциязын польша сейм хүлээп алган (4 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Көдээге агитас-массалыг ажылдың деңнелин бедидер

Колхозчулар, МТС-терниң болгаш совхозтарның ажылчыннары ниитиниң мал ажыл-агыйынга мал чемнерин белеткээрин калбак фронтубиле чорудуп, келир чылдың тарылгазынга черни белеткеп турар болгаш көдээ ажыл-агый чылыныч эң чугула үези — чаагай дүжүттү ажаап алырының болгаш тараа дужаалгазының белеткелин чорудуп турар.

Бо чугула ажыл-агый-политиктиг кампанияларны улам-на чедишкинниг эрттирери чер-черниң партия организацияларының инициативазындан, организакчы ажылындан, колхозтарның ажыл-агый болгаш политиктиг амыдыралын оларның удуртурунуң деннелинден, массаның иштинге политиктиг кижизидилге ажылдарын ажыл-агыйжы сорулгалар-биле шын холбаштырып чорударындан хамааржыр.

1952 чылда ажыл-агый, культура тургузуушкунунуң талазы-биле чаачаа чедишкиннерлиг болурун Тываның ажылчы чону эш И. В. Сталинга чоруткан чагаазында хүлээнгеннер.

Ажыл-агый-политик талазы-биле чугула ужур-дузалыг бо сорулгаларны шиитпирлээринге кол роль агитаторларның улуг бөлүүнге хамааржып турар. Агитаторлар чалбыыштыг большевикчи сөстери-биле болгаш күш-ажылга боттарының үлегери-биле бистиң чуртувуска коммунизм тургузуушкунунуң улуг херээ дээш, бистиң социалистиг күрүнешкинниң күчү-шыдалын улам бижыглаар дээш күш-ажылчы маадырлыг чоруктарже колхозчу массаларны мобилизастап турарлар.

Бистиң областың партия организациялары сөөлгү чылдарда массаның ортузунга партийжи-политиктиг ажылдың эки дуржулгаларын алганнар. Бүдүрүлгелерде, колхозтарда, совхозтарда болгаш МТС-терде партия организацияларының чурттакчы чоннун ортузунга агитас-массалыг ажылды чорудуп турар 1500 ажыг агитаторлары бар. Олар болза, областың мурнунда турар эң чугула ажыл-агыйжы, политиктиг сорулгаларны чедишкинниг шиитпирлээринге боттуг дузалашканнар.

Моон-биле чергелештир партия организацияларының агитас-массалыг ажылдарында улуг четпестер бар. ВКП(б) обкомунуң IX пленуму болза, чоннун ортузунда агитас-массалыг ажылдар областың партия организациязының мурнунда туруп турар ажыл-агыйжы сорулгалар-биле эки дүүшпейн турар деп көрген. ВКП(б)-ниң Бай-Тайга, Тес-Хем, Барыын-Хемчик, Сүт-Хөл, Улуг-Хем райкомнары агитколлективтерни эң кошкак удуртуп турарлар. Олар агитаторларның семинарларын доктаамал чорутпайн келген. «Сталинградтың партия организациязының агитаторлар-биле ажылының четпестерининиң болгаш ону экижидериниң хемчеглериниң дугайында» ВКП(б) Төп Комитединиң доктаалы бистиң области ырякта-ла четпес күүсетинип турар.

Бо дугайында партия обкомунуң пленумунга болгулаан чөптүг шүгүмчүлелдерден чамдык райкомнар чогуур түннелдерни кылбаан дээрзин демдеглээри чугула. Сиген кезилдезиниң, дүжүт ажаап алыышкынынга белеткелдиң, тудуг ажылдарының изиг түлүк үезинде Тес-Хем, Сүт-Хөл, Барыын-Хемчик районнарның дыка хөй колхозтарында агитаторларның үнү дыңналбайн турар. Часкы тарылганы эрттиргениниң соонда бо районнарда партийжи-политиктиг ажылдар суларазн. Чижээлээрге, ВКП(б)-ниң Барыын-Хемчик райкому часкы тарылганың соонда агитаторларның болгаш агитколлективтерниң удуртукчуларының чөвүлел хуралдарын чаңгыс-даа удаа чыгбаан, оларның ажылының дуржулгазын солуштурбазн, көдээ ажыл-агый ажылдарының бо харыысалгалыг үезинде оларның мурнунга тодаргай сорулгаларны салбаан. Мону чүгле масса-ның иштинге политиктиг кижизидилге ажылын оларның чедир үнелевээни-биле тайылбырлап болур.

Агитмассалыг ажылдың удуртулгазында улуг четпестерни узуткаар херек. Агитас-массалыг ажылды күштелдирер чорук көдээ партия организацияларының кичээнгейиниң төвүнге турар ужурлуг. ВКП(б) обкомунуң пленуму агитас-массалыг ажылды партияның болгаш Совет чазактың политиказын тайылбырлаарынче, күрүнеңи болгаш күш-ажылдың чурумун шынгыы сэгыырынче, үлетпүр бүрүзүнге бүдүрүлге программазын күүседир дээш демиселче, колхозтарны, совхозтарны болгаш МТС-терни организас-ажылагый талазы-биле быжыглаарынче, дүжүттү бедидеринче, ниитиниң малын көвүдедиринче болгаш ооң продуктулуг чоруун бедидеринче угландыр чорударын негээн. Ажылчы чоннуң ортузунга агитас-массалыг ажылды шак ынчаар үндезини-биле экижидерин партия комитеттери болгаш эге организациялары боттандырар ужурлуг. Бүгү делегей байдалының, ажыл-агыйның эвлчеглиг сорулгаларының айтыырларының талазы-биле партия эге организацияларының секретарларынга хүн-бүрү сургаалданы хандырар, агитаторлар-биле ажылды ам кажангызындан-даа артык улам экижидери чугула. Агитколлективтерге агитаторларның сургаалдазын неделяда бирден эвээш эвес, хоорайларга болгаш районнарга агитаторларның чөвүлежилгелерин айда бирден эвээш эвес чорудуп турарын пленум негээн.

Большевикчи агитация болза, колхозтарның, совхозтарның болгаш МТС-терниң амыдыралындан алдынган эки барымдаалар болгаш чижектер-биле бадыткатынган, коллективтиң бодунуң мурнунда турар сорулгалар-биле холбаалыг, шак ындыг билдингир, дайынчы агитация болу бергенде ам бодунуң эки ролюн ойнаар дээрзин утпас херек. Агитация ажылының төвү — бүдүрүлге бригадалары болур ужурлуг. Агитаторлар колхозтарга күш-ажыл үчёдун болгаш төлевирин организастаарының чурумун, колхозчу амыдыралдың кол хоойлузу болур көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын шынгыы сагыырының эргежок чугулазын үргүлчү тайылбырлаар хүлээлгелиг. Агитатор — сиген кезилдезинге, тудугга, чайгы чер аңдарылгазынга, ажаап алыышкынның болгаш күрүнеге тараа дужаалгазының белеткелинге база күскү хову ажылының чорудулгазының үезинде социалистиг нарыштың бирги организакчызы, ооң шуут нептередикчизи болур херек.

Бистиң область элбек дүжүттүн ажаалгазының бүдүүзүнде турар. Политиктиг агитацияның бүгү күштери болгаш аргалары бо эң чугула ажыл-агый, политиктиг кампанияны үлегерлиг эрттиринче чөптүг ажыглатынган турар ужурлуг.

Партия эге организациялары, ВКП(б) райкомнарының удуртукчулары, бүгү көдээ коммунистер солуннарда парлаан материалдарның ыыткыр номчулгаларын организастаары, чон-биле беседаларны доктаамал чорудары, хүнде кылган ажылдың түннелин үндүрери-биле бүдүрүлге чөвүлежилгелерин кылып турары, хана солуннарын, агитхуудустарны үргүлчү үндүрери, хүндүлел самбыраларын тургузары, шилчиир кызыл туктарны болгаш тукчугаштарны доктаадып тургузары чергелиг политиктиг ажылдың янзы-бүрү хевирлерин болгаш бүгү аргаларын чөптүг ажыглаарынче улуг кичээнгейни салыры чугула.

Политик-массалыг ажылдарны улам экижидип, маадырлыг күш-ажылче ажылчы чонну социалистиг чарыштың ачызы-биле мобилизастап тургаш, улустарның баштыңчызы эш Сталинга чоруткан чагаада алдынган хүлээлгелерни алдарлыыбиле күүседир ужурлуг бис.

Чаа дүжүттүң тараазындан далган

СТАВРОПОЛЬ. Крайда чаа дүжүттүң тараазын дээрбелеп эгелээн. Далган дээрбелээриниң бүдүрүлгелери улам күштүг дериишкинни чедип алган. Тараа чүдүрерин, ооң иштинде бүгү ажылдарны болгаш далганны вагонче чүдүрериң долузу-биле механизастаан.

Ставропольдун № 5 дээрбе заводунда кызылтастың чаа дүжүдүнден бир дугааргы 100 тонна далган кирген.

(СЭТА).

ЭШ И. В. СТАЛИНГА ЧОРУТКАН ЧАГААДА АЛГАН ХҮЛЭЭЛГЕЛЕРНИ АЛДАРЛЫЫ-БИЛЕ КҮҮСЕДИРИ ДЭЭШ

Сиген ажаалдазында мурнакчылар

Кызыл районнуң Көк-Тейде «Совет Тыва» колхозтуң сиген кезер үш машиналыг, 1 аът дырбааштыг июльдуң 10-да сиген кезилдезинче эгелеп кирген.

Бригаданың кезер сигени 100 тонна турган болза, июль 23-ке чедир олар херек кырында 68 тонна сигенни кескеш, бөлүп сарааттааш, кажаалап алган. Машинист эш Р. Скопин хүнде 4,5 гектар черниң сигенин кестирер нормалыг тургаш херек кырында 5,5 гектар черниң сигенин кестирип, нормазын үргүлчү ажыр күүседип турар. Эш Р. Скопин бодунуң эдилеп турар машиназын үрелиишкин чок камныг эдилеп турар болгаш база бодунуң эдилелинде турар ажыл аттарынга камныг чоруун көргүзүп турар.

Аът дырбаажы-биле сиген бөлдүрүп турар эш Д. Саваар хүнде 9 гектар черниң сигенин бөлер нормалыг тургаш, херек кырында 10—11 гектар черниң сигенин бөлүп турар. Сараат салыкчылары болгаш сиген сөөртүкчүлери Байыр, Кан-оол олар боттарының хүн нормазын үргүлчү 126—150 хуу күүседип, шалыпчы ажылдап турарлар.

Ол бригадада партияның агитас-массалыг ажылдары эки тургустуган. Ында агитхуудустар доктаамал үнүп турар. Коммунист эш Төгүс-оол агитатор хүлээлгезин эки күүседип, партия эге организациязынга эки дузалажып турар.

Бригаданың кежигүннери сиген ажаап алырының планын август 5-те долдур болгаш ажыр күүседир деп социалистиг чарыш салып алган эрестиг ажылдап турарлар.

„Коммунизмче орук" колхозта

Чөөн-Хемчик районнуң Чыргакыда «Коммунизмче орук» көдээ ажыл-агый артелиниң кежигүннери сиген кезилдезин болгаш силос салыышкынын организастыг чорудуп, сиген шөлдеринде 131 колхозчулар ажылдап турар.

Июль 15-ке чедир олар 406 га черниң сигенин кескен болгаш ооң иштинде 350 га черниң сигенин 22 сараат кылдыр тургузуп, 611,7 тонна сигенни белеткээш, сиген белеткелиниң планын 32,7 хуу күүседип турар. Колхоз 73,4 тонна силос салыр тургаш, 75 тонна кылдыр ажыр күүседкен.

Сиген кезилдезинде ажылдап турар машинистер М. Дуран-оол, Х. Байыр-оол олар хүнде аттың сиген кестирер машиназы-биле 3,5 ганы кестирер норманы 4,4 га чедир күүседип турарлар.

Сиген белеткелинде ажылдап турар бригадаларга ажылдаары-биле элээн хөй агитаторларны партия организациязындан томуйлаан. Ындыг болза-даа, беседа, солун номчулгазы, көргүзүг самбыразы, агитхуудус үндүрери ховар болуп турар.

Сиген белеткелиниң планын тараа ажаап алыышкынының эгелээриниң бетинде доозар дээш ажылдың темпизин дүргедедири чугула.

Чарыштың мурнакчылары

Чөөн-Хемчик районнуң Шеми сумуда «Большевик» колхозтуң Мойналык деп черде мал чеми белеткеп турар бир дугаар бригадада колхозчу херээженнер чедишкинниг ажылдап турар.

Херээженнер М. Кара, М. Борбуй олар хүнде хол кадыыры-биле 0,30 га черниң сигенин кезер тургаш, 0,40 га чедир кезип, ажыл нормазын 132 хуу чедир күүседип, социалистиг чарыштың мурнакчылары болуп турарлар.

Малга хөй чемни белеткээр

ТООРА-ХЕМ. (Радио-биле). Тожу районнуң колхозчулары кышка удур колхозтарның ниитилештирген малынга четчир санныг быжыг чем суурну тургузар дээш улуг күжениишкинниг ажылдап турар.

Районнуң колхозтары июль 24-ке чедир ниитизи-биле 770 гектар черниң сигенин кескен болгаш 6.427 центнер сигенни сарааттап тургузуп алган. Ол-ла үениң иштинде колхозтар 108 тонна силосту салып алган.

«Май 1» колхоз ол-ла үениң иштинде 2560 центнер сигенни ажаап алган ийикпе азы планын 22,8 хуу күүсеткен болгаш 60 тонна силос салыр тургаш херек кырында 68 тонна силосту салып алган.

«Совет Тыва» колхоз 3.005 центнер сигенни ажаап алган ийикпе азы планын 26,6 хуу күүсеткен болгаш 60 тонна силос салыр тургаш херек кырында 40 тонна силосту салып алган.

Колхозтарның мал чеми белеткээр ажылынга район төвүнүң ажылчын, албан ааакчыттары болгаш чурттакчы чоннары шеф дузаламчызын көргүзүп турар. Районнуң прокуратура чериниң ажылдакчызы эш Казырыкка баштаткан 8 кижилиг бир бригада «Май 1» колхозка шефтеп баргаш 4—5 хонуктар иштинде шалыпчы ажылдап тургаш ол колхозка 60 тонна силосту салып берген. Бригадир эш Казырык ажылды эки организастаан. Шефчилерниң иштинден ВЛКСМ райкомунуң ажылдакчызы эш Чистякова болгаш ВКП(б) райкомунуң техниктиг ажылдакчызы эш Баранина олар үлегерлиг ажылдааннар.

Ол ышкаш «Совет Тыва» колхозка район төвүнден шефтеп барган эштер июль 17-ден 24-ке чедир ол колхозтуң сигенин бөлеринге дузалажып ажылдааннар.

Ниитиниң малын өстүреринiң планын ажыр күүсеткен

Чөөн-Хемчик районнуң Ийме сумузунда Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артели ниитиниң малын өстүреринiң күрүне планын 1952 чылдың бирги чартынында ажыр күүседип турар.

Күрүне планын ёзугаар 1952 чылдың төнчүзүнде колхозка турза чогуур малдың баш санындан июльдуң бирээде бар турар малдың саны хөй болуп, мал өстүреринiң планы 121 хуу күүсетинген. Ооң иштинде чылгы мал өстүреринiң планы—113 хуу, мыйыстыг бода малдың—110 хуу, хойнуң—115 хуу, өшкүнүң—127 хуу күүсетинген.

Малды семиртип, продуктулуун бедидер сорулга-биле колхозтуң малчыннары шээр малды 7 кезек черде, бода малдарны 5 кезек черде чайгы одарда кадарып турар. Чайгы одарда малдың деңгилдези бо чылын эки болуп турар.

Малчыннарның иштинде хойжулар Көк-Хуна, Сангак, чылгычылар Байыр-оол, Т. Сандан-оол олар малдың одарын таарыштырып, оларны солуштуруп, малдың сугарылгазын эки хандырып турары-биле оларның кадарган малдары баш менди, күш-деңгилдези дыка эки болуп турар.

Херээженнер тудуг ажылында

Кызыл районнуң Көк-Тейде «Совет Тыва» колхозтуң тудуг бригадазында 32 херээженнер ажылдап турар. Олар ийи звено кылдыр үстүп алган ажылдап турар.

Саман болгаш туйбу бүдүрүлгезинде 20 кижи, саман-биле тудуг кылырында 12 кижи ажылдап турар. Олар июльдуң 16-га чедир 25 мун туйбуну болгаш 15 мун саманны кылып алган. Олар дагаа фермазының даш тудуун доозарында чедип турар.

Туйбу бүдүрүлгезинде ажылдап турар эш Д. Каваа хүнде 5 чүс туйбу хептээр нормалыг тургаш, херек кырында 600—650 кезек туйбуну хептеп кылып турар. Саман бүдүрүлгезинде ажылдап турар Сиилиңмаа, Күскелдей олар хүн нормазын 125—150 хуу күүседип, шалыпчы ажылдап турарлар.

Саман-биле тудуг кылырында ажылдап турар эштер Д. Дурмаа, Санмаа олар хүнде 1 кубометр тудар нормалыг тургаш, ук нормазын херек кырында 130—140 хуу күүседип, база-ла шалыпчы ажылдап турарлар. Ол херээженнериң ортузунда партияның агитас-массалыг ажылдары үргүлчү чоруп турар. Бо аразында ында агитхуудустарны 3 удаа үндүрген болгаш лекцияны дөрт удаа, беседаны 11 удаа болгаш солун номчулгазын 14 удаа чоруткан.

Тыва автономнуг областа хөй уругларлыг иелерни „Иениң алдары" орденнер-биле болгаш „Иениң медали" медалдар-биле шаңнаар дугайында

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң ЧАРЛЫЫ

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң 1944 чылдың август 18-те Чарлыын ёзугаар ССРЭ-ниң Дээди Совединин Президиумунуң мурнундан шаңнаары болза:

Сес уругларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Чүдекей** Сарыглар Күжүкпен—Барыын-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчузу.

Чеди уругларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИН III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Кадашникова** Вера Ефимовна—Кызыл хоорайда горпо черинин ажылдакчызы.
2. **Комбулдай** Бичи-Уруг Саган-ооловна—Бии-Хем районнуң «Кызыл сылдыс» колхозтуң колхозчузу.
3. **Күжүгет** Натпит Баян — Барыын-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчузу.
4. **Куулар** Оржунмаа Комбуовна—Барыын-Хемчик районнуң «Большевик» колхозтуң колхозчузу.
5. **Ондар** Чаш-Уруг Конгаштайовна — Сүт-Хөл районнуң Жданов аттыг колхозтуң колхозчузу.
6. **Ооржак** Оолакай Чамыян—Барыын-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчузу.
7. **Сурнина** Евгения Гурьяновна—Тожу районнуң Сыстыг-Хем көдээ Совединде өг-бүле ээзи.
8. **Хертек** Өлчей Седен—Барыын-Хемчик районнуң Кызыл-Мажалык көдээ Совединде өг-бүле ээзи.
9. **Хомушку** Чагзы Успуновна—Барыын-Хемчик районнуң «Большевик» колхозтуң колхозчузу.

Алды уругларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛЬДЫҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Донгак** Чечен Аганаковна — Чөөн-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчузу.
2. **Изакова** Екатерина Ивановна—Кызыл хоорайда өг-бүле ээзи.
3. **Караңмай** Оржунмаа Монгуш—Барыын-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчузу.
4. **Карпова** Антонида Ивановна—Туран хоорайда өг-бүле ээзи.
5. **Күжүгет** Бүрүнмаа Савыяа—Барыын-Хемчик районнуң Кызыл-Тайга көдээ Совединде өг-бүле ээзи.
6. **Күжүгет** Сержи Дүктүг-оол — Барыын-Хемчик районнуң «Кызыл сылдыс» колхозуң колхозчузу.
7. **Куулар** Хүргүлдей Шокаровна—Чөөн-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчузу.
8. **Монгуш** Дарыймаа Биче-оол—Барыын-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчузу.
9. **Ооржак** Бораш Тепси—Барыын-Хемчик районнуң «Трудовик» колхозтуң колхозчузу.
10. **Ооржак** Сарыына Сандык — Барыын-Хемчик районнуң «Большевик» колхозтуң колхозчузу.
11. **Ооржак** Токпак Сундуй—Барыын-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчузу.
12. **Ооржак** Хуна Дамбуу — Барыын-Хемчик районнуң «Трудовик» колхозтуң колхозчузу.
13. **Ооржак** Чымыш Шыраповна—Сүт-Хөл районнуң Жданов аттыг колхозтуң колхозчузу.
14. **Оюн** Хорлуу Дарымаовна — Таңды районнуң Сталин аттыг колхозтуң колхозчузу.
15. **Перепелкина** Парасковья Ивановна—Кызыл хоорайда өг-бүле ээзи.
16. **Петеримова** Любовь Федоровна—Кызыл хоорайда өг-бүле ээзи.
17. **Полежаева** Анна Никифоровна—Кызыл хоорайда өг-бүле ээзи.
18. **Салчак** Седивес Байыскылан—Барыын-Хемчик районнуң Кызыл-Мажалык көдээ Совединде өг-бүле ээзи.
19. **Сат** Серээ Сонам—Барыын-Хемчик районнуң Шекпээр көдээ Совединде өг-бүле ээзи.
20. **Ховалыг** Тыйдамаа Амчааовна—Сүт-Хөл районнуң Киров аттыг колхозтуң колхозчузу.
21. **Хомушку** Серен Анайовна—Барыын-Хемчик районнуң «Большевик» колхозтуң колхозчузу.

Беш уругларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни

«ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛЬДЫҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Бадыраа** Долунчук Артына — Барыын-Хемчик районнуң «Кызыл сылдыс» колхозтуң колхозчузу.
2. **Балданай** Долзат Ортун—Тес-Хем районнуң Калинин аттыг колхозтуң колхозчузу.
3. **Гузева** Крестина Александровна—Кызыл хоорайда ажылдакчы.
4. **Дарый** Доп Белек — Эрзин районнуң «Кызыл сылдыс» колхозтуң колхозчузу.
5. **Дашка-Карак** Монгуш Айыжы—Барыын-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчузу.
6. **Курочкина** Анастасия Трофимовна—Кызыл хоорайда экспедиция чериниң ажылдакчызы.
7. **Монгуш** Адап Успун—Барыын-Хемчик районнуң Кызыл-Тайга көдээ Совединде өг-бүле ээзи.
8. **Монгуш** Бора Канзан-ооловна—Кызыл хоорайда өг-бүле ээзи.
9. **Монгуш** Севильбаа Даржааевна — Барыын-Хемчик районнуң «Комсомол 30 чыл ою» колхозтуң колхозчузу.
10. **Нелюбина** Валентина Федоровна — Кызыл хоорайда өг-бүле ээзи.
11. **Нефедьева** Агрипина Михайловна — Кызыл хоорайда өг-бүле ээзи.
12. **Ондар** Күчүнмаа Кара-Хунаовна—Сүт-Хөл районнуң Киров аттыг колхозтуң колхозчузу.
13. **Ондар** Чилбар Хүргүлековна—Сүт-Хөл районнуң Киров аттыг колхозтуң колхозчузу.
14. **Ооржак** Айыр-Санаа Херел—Барыын-Хемчик районнуң «Кызыл тараачын» колхозтуң колхозчузу.
15. **Ооржак** Ойнаарак Ылыяовна—Сүт-Хөл районнуң Киров аттыг колхозтуң колхозчузу.
16. **Севен** Даржик Санчин-ооловна—Кызыл хоорайда өг-бүле ээзи.
17. **Хертек** Каштанмай Сүрүн-ооловна — Барыын-Хемчик районнуң Молотов аттыг колхозтуң колхозчузу.
18. **Хертек** Мыйдык Мидиповна—Барыын-Хемчик районнуң Кара-Хөл көдээ Совединде өг-бүле ээзи.
19. **Хомушку** Серекей Хожулаа—Барыын-Хемчик районнуң Кызыл-Мажалык көдээ Совединде өг-бүле ээзи.
20. **Чанчыкмаа** Чыргал — Эрзин районнуң «Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчузу.
21. **Червякова** Ольга Потаповна—Кызыл хоорайда өг-бүле ээзи.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң даргазы М. ТАРАСОВ.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң секретари И. ЗИМИН.

Москва, 195: чылдың июньнуң 27.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Колхозта партия организациязының отчёт-соңгулдалыг хуралы

Чаа-Хөл районнуң колхозтары МТС-тиң дузазынга даянып алгаш, часкы тарылганы багай әвес әртирип, чаагай дүжүттү өстүрүп турар. Тарааларның амгы байдалын алгаш көөрге, августуң баштайгы чартында черле кезип болгу дег болуп турар. Чаашкынныг частың чайнына чызында Чаа-Хөл хемниң уннунда, ортулуктарда болгаш даглар әдектеринде чаагай сигеннер өзүп ногааарарган. Колхозтар сиген кезилдезин калбарткан. Колхозтарга малдың быжыг чем суурун белеткәәриниң болгаш аңаа үндезиләәш ниитиниң мал ажыл-агыйының хөгжүлдезин чедишкинниг күүседип болурунуң бүгү аргалары бар болуп турар.

Партия әге организацияларының отчёт-соңгулдалыг хуралдары болгаш августуң 2—3-те болур районнуң партконференциязы әң чугула политиктиг ажыл болур сиген кезилдезиниң изиг-дүлүк үези-биле болгаш дүжүт ажаап алышкынының белеткели-биле капсырлашкан. Районнуң ам болур партия конференциязынга районнуң партия организациязының ажылының түңнелдериниң дәәре көргүзүү болза, мал чемин белеткәәриниң планын күүседири, дүжүт ажаап алышкынынга үлегерлиг белеткел болгаш колхозтарда тудугларның бедик темпизи болур дәәрзин Чаа-Хөлдүң коммунистери эки билип турарлар.

Сталин аттыг колхозтуң коммунистери партия бюрозунуң ажылын харын шак аңаа дүүштүр үнелеп көргеннер. Парторганизацияның хуралынга үжен ажыг коммунистер чыылган. Коммунистер партбюро секретари әш Очур-оолдуң отчёдун кичәәнгейлиг дыңнап, хөй айтырыгларны салып, бюронуң болгаш оон секретарының ажылының талазы-биле чөптүг шүүмүүлелди калбартканнар. Партбюро әрткен алды ажыг айларның дургузында коммунистерниң хуралын үүгле беш катап, бюро хуралын үүгле дөрт катап чыылдырган. Партбюро колхозчуларның ортузунга партийжи-политиктиг ажылдың калбарышкынын хандырбаан, коммунистерниң колхоз бүдүүлгезиниң бүгү участоктарынга мурнакчы болур ролун боттандырар чорукту углап-баштаваан. Әләән хөй коммунистер партийжи даалгалар чок болган. Чамдык коммунистер ниитиниң күш-ажылынга үлегерин көргүзерден туржук, харын трудоденьнин доктаатынган минимумун безин ажылдап шыдаваан, а чамдыктары (Опай болгаш өскелер-даа) үргүлчү арагалап турар. Партияның чамдык кежигүннериниң чурум чок чоруунуң азы оларның аморальдыг аажы-чанының дугайын партбюроның хуралдарынга чугаалашпайн келген.

Политмассалыг ажылдың четпес чоруун сиген кезип турар колхозчуларның бригадаларынче июль 15-ке чедир агитаторларны чоруттааны безин херечилеп турар. Колхоз төвүнде хана солун үнмейн келген, хүндүлел самбыразында чүүдаа биживейн турар. Партбюро социалистиг чарышты мырынай уткан. Июль бирге чедир колхозта область солуннарындан үүгле чаңгыс солун чагытынган. Партия чыдыышкыны сандаргай байдалда турар. Ындыг турбуже, январьдан әгеләәш партбюро бо айтырыгны чугаалажып көрбәән.

Коммунист Хоюбан бодунуң саналынга мынча деп чугаалаан:— Бюро, оон секретари әш Очур-оол партияның организастыг болгаш политиктиг ажылын организацияның иштинге-даа, колхозка-даа эки организастаан деп санаар әргажок. Бюронуң четпес ажылдап турарыбиле бистиң колхозта күш-ажылдың деңнели куду болуп, күш-ажылдың чурумун сагывас чорук үүгле партия кежигүнү әвес колхозчуларның талазында әвес, харын чамдык коммунистерниң талазында база бар. Колхоз баштаар чериниң болгаш бюронуң караанга көзүлдүр-ле тудуг бригадазында онза четпестер бар болуп турар: тудуг бригадазында санатынып турар дыка хөй коммунистер ажылдавайн турар, оон туржук коммунист Чадамба безин аарыг мен деп чылдак дыртынып алгаш, ажылдан дезип чоруткан. Ындыг турбуже, партбюро мону әскербейн турар болгаш бригадада күш-ажылчы сагылга-чурумну быжыглаарынче хемчег албайн турар. Бисте трудоденьнин доктаатынган минимумун чылдың баштайгы чартында күүсетпәән коммунистер бар. Оон туржук партия хуралындан дезип чоруп турар коммунистер база бар. Ынчалза-даа, партбюро болгаш әш Очур-оол бо четпестер-биле әптежип, колхоз бүдүүлгезинге коммунистерниң бот-үлегерин чедир үнелевейн турар деп чугаалаан.

Коммунист әш Очурнуң чугаалааны: — Бисте тарааның үнүжү эки. Ону ажаап алырының белеткели чорувайн турар, а бюро ону әскербейн турар. Бюро колхоз баштаар чериниң ажыл-чорудулгазын хынавайн, дүжүт ажаап алышкынының болгаш тараа дужаалгазының талазы-биле күүне мурнунга хүләәлгелериниң күүселдезиниң чогуур өйүндеги белеткелин организастаарын оортан негевейн турар. Көдәә ажыл-агый артелиниң Уставын үреп турар чорукче партбюро кичәәнгей салбайн келген. Колхоз чаа чүк машиназын садып алгандаа болза, чолаачы шилип алыр чорукту колхоз баштаар чер харысалга чок көргенинден ол машина саидан шагда-ла үнген. Ынчангаш, ыяш сөөртүүмәән. Тудуг үзүктелип турар. Канчап черле партбюро колхозка көдәә ажылагый артелиниң Уставын ылап сагыырынче, тудуг планын күүсеткен турарынче сонуургал чок болур чоор? деп айтырыг тургустунуп турар. Партбюро бистиң колхозка каража-когарал чедирип турарларга удур кандыг-даа хемчег албайн, колхоз өнчүзүн камгалавайн турар.

Партбюро комсомол организациязының ажылын удуртпайн турарын болгаш әләән хөй кезии колхоз бүдүүлгезинде ажылдавайн турар херәәженнериң ортузунга тускай ажылды чорутпайн турарын база колхоз баштаар чериниң ясли организаставаны-биле колхозчу херәәженнериң мал чеми белеткәәринге киришпейн турарын, оон ынай чаа өөредилге чылынга школа белеткелиниң айтырынче партбюро секретарының мырынай сонуургал салбайн турарын ВКП(б) кежигүнү әш Торжу саналынга шүүмүүдеп чугаалаан.

Колхоз тудуу эки чорувайн турар дәәш парторганизациянын бюрозун, колхозтуң баштаар черин коммунистер чидин-биле шүүмүүләән. Колхозчуларның 80 ажыг өгбүлелери ам-даа өглерде чурттавышаан. Чурттарга бажыңнарының тудуг планының күүселдези үстүп болурунуң айылында тургустунган: 6 айларның дургузунда үүгле колхоз конторазының болгаш чурттаар ийи бажыңнарның ханалары тургустунгулаан. Тудуг материалдарының сөөртүлгези чорувастаан. Тудуг бригадазының бригадири Суван тудуг чоруп турар колхоз төвүнге барык черле келбестәән. Парторганизацияның бюрозу мал чемин белеткәәрин калбартыр эки хемчеглерни албаан. Колхоз малдың быжыг чем суурун белеткәәр таарымчалыг аргаларлыг-даа болза сиген белеткелиниң болгаш силос салышкынының талазы-биле районда сөөлгү черде. Колхозта ниитиниң 5000 хире баш малы чемнер-биле хандыртынмайн барып болурунун айылынга таваржып болур чадавас хире-дир деп үүвеге партбюро дүүревейн турар.

Ниитиниң ажыл-агыйының хөгжүлдезиниң планнарын үзүп турар колхоз баштаар черниң ажыл-чорудулгазын хынаар чорукту боттандырбайн турарын парторганизацияның бюрозунуң болгаш оон секретари әш Очур оолдуң талазындан дааскан ажыл-хереки харысаалга чок көрүп турары-биле тайылбырлап болур. Колхоз даргазы коммунист әш Сюктернин ажылының отчёдун партбюро чаңгыс-даа катап чугаалажып көрбәән, колхозчуларның күш-ажыл учёдунуң болгаш төлевириниң организасталгазын чурумчударының, күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыглаарының талазы-биле колхоз баштаар черниң ажылынга чогуур дузаны чедирбәән, артельдиң ажылагыйының адырларын калбартыр, көвүдедир талазы-биле ажыл чоруттаан.

Партбюроның ажылының четпес чоруунуң дугайында буруунуң улуг үлүг-хуузу ВКП(б)-ниң Чаа-Хөл райкомунга онаажыр дәәрзин демдегләәри чугула. Райком ол организация-биле кожа турар хирезинде-ле, оон ажылының иштинче кирбейн турган болгаш аңаа дуза чедирбәән. Райкомнуң пропагандизи әш Данзынның буруузу-биле колхозта политшкола ажылдавайн турда, райком оон-биле әптежип олурган. Партия райкомунуң ол организацияже кичәәнгей салбайн турарын парторганизациянын отчёт-соңгулдалыг хуралын әртирерин белеткәәринге болгаш аңаа дузалажырынга партия райкомунуң аппарадындан кижи чорутпайн, харын өске черде ажылдап турар кижини чорутканы-биле кызыгаарлатынганы тодаргай херечилеп турар. Ынчангаш отчёт илеткелди хурал мурнуу чарында бижип әгеләәни болгаш илеткелди партбюро хуралынга чугаалажып көрбәәни таварылга әвес. Хуралды чеди хонук бурунгаар чарлаза-даа, ол чогуур хүнүнде болбаан, ынчангаш өске хүнче соңгаарлаткан.

Сталин аттыг колхозтуң келир үезинде кедилиг үүлдери хөй. Ол колхоз демир орук болгаш суг транспортунуң тудуушкунунуң ам болур калбарышкыны-биле холбаштыр әң чоокку чылдарда хөй чурттакчы чоннуг белдир хоорай болу бәәр район төвү-биле кожа туруп турар. Сүттүг мал ажылын болгаш картофель, ногаа чергелиг, артель ажыл-агыйының орулгазының болгаш колхозчуларның материалдыг чаагай байдалын бедидериниң күчүлүг үнер дезү чер ажылының шак ындыг культураларының шөлүн калбартырының аргалары ол колхозта кончуг хөй.

Парторганизацияның бюрозунуң чаа составы колхоз баштаар че иниң ажылынче үүгле оперативтиг киржир болгаш хүн-бүрүнүң айтырыгларын дүрген шиитпирләәринге дузалаар әвес, харын бодунуң колхозун организас-ажыл-агый талазы-биле быжыглаарының, колхозчуларны сууржуң чурттарга шилчидериниң болгаш оларның материалдыг, культурлуг деңнелин бедидериниң перспективтиг айтырыгларын көдүрери болгаш шиитпирләәри база әргежок чугула. Колхозтуң бүгү коммунистери мурнакчы ролун доктаамал күүседип, коллективтиг күш-ажылды болгаш артельдиң хөй-ниити өнчүзүн коммунистиг ёзу-биле көөрүнүң үлегер-чижәән көргүсүн дәәш партбюро бодунуң удуртукчу байдалын хүн-бүрү боттандырары әргежок чугула. Колхозта коммунистерниң резервизи, даяныр күжү—комсомол организациязы боттуг ажылдап, комсомолчулар аныяктарга үлегер болуп, колхоз бүдүүлгезинге әңне идепкейлиг киришкен турарын хандырары партбюроның хүләәлгези болур.

М. ПАХОМОВ.

Суму Совединиң ажылын экижидер

Кызыл районнуң Көк-Тей көдәә Совединиң ажылында улуг четпестер бар. Әң ылаңгыя Советтиң организас-массалыг ажылы дыка куду деннелде турып турар. Көдәә Советтиң сессияларын кончуг ховар чыылдырып турар, сессияларга хүләәп алган шиитпирлерниң күүселдези дәәш демисел чорутпайн турар.

Көдәә Советтиң даргазы әш Т. Очур депутаттарны болгаш совет активти көдәә Советтиң ажылынга кииришпейн турар. Оон хараазы-биле чурттакчы чоннуң ортузунда көдәә Советтиң культура-массалыг болгаш кижизидилгелиг ажылдары шуут чорувайн турар. Көдәә Советке хамааржып турар школа болгаш садыгнын ажылында улуг четпестер бар. Көдәә Советтиң даргазы әш Очур ол бүгүнү бичиидаа херекке албайн турар.

Ажыл-агый, культура политиканың талазы-биле партия болгаш чазактың салып турар әәлчеглиг сорулгаларын чогуур өйүнде күүседиринче ажылчы чоннарны мобилизастаар дайынчы хүләәлгезин көдәә Совет чогуур негелдезинге чедир күүседип шыдавайн турар.

Көдәә Совет чоннуң учёдун шын әвес тургузуп, будулгаазынныг үүлдерни болдуруп турар фактылар әвәәш әвес. Чүл дизе, Көк-Тей көдәә Советке хамааржып турар дыка хөй кижилер учёттан үндүр бижиттейн Каа-Хем болгаш Тес-Хем районнарже боттарының туразы-биле шөләә чөпшәәрел чок көжүп чорутканы. Ол кижилер ында күрүненин болгаш хөй-ниитиниң кандыг-даа ажылынга кииришпейн, хостуу-биле чакпыылдан чоруп турар.

Көк-Тейде «Совет Тыва» колхозтуң кежигүннери турган Даваалай, Хандыы, Сандараа, Сандый олар Каа-Хем районнуң Бүрен-Хем сумузунда 1951 чылдың март айда барган хевәәр ында ам-даа учётта кирип албаан, ийи район аразында чурттап чоруп турар. Бо дугайында Көк-Тей көдәә Совет кандыг-даа хемчег албаан.

Көк-Тей көдәә Советтиң чамдык хуу ажыл-агыйлыг хамаатылары база чамдык ажылчын, албан хаакчыттар ында «Совет Тыва» колхозтуң тарылга шөлүнче холгаарлап кирип, колхозтуң огород болгаш бахчи олурттур шөлдеринде боттарының кара-туразы--биле ногаа тарып ап турар чүүл бар. Чижәә, Баян-Колга чурттап турган Бунчиков, Фунтикова, Чернова олар колхозтуң 0,75 гектар огород шөлүн күшбиле хунаап алгаш ында ногаа тарып алганнар. Ынчаарга көдәә Советтиң секретари Черноусов болгаш райуполминзагтың агентизи Ф. Черноусов колхоз бахчизинин аразында 0,30 гектар черни база хунаап алган.

Кызылдын райлесхоз чери колхозтуң Көк-Тейде сиген кезер черин әәәргек ёзу-биле коргудуп сүрттедир дүржок арганы хереглеп турган күш-биле хунаап алган болгаш ам ында хостуу-биле шөләән сиген кезип турар. Бо бүгү фактыларны Көк-Тейниң көдәә Соведи-даа, район организациялары-даа көрүп билип турар хирезинде кандыг-даа хемчег албаан.

Бир әвес Совет органнары колхозтуң эрге-ажыын камгалавас, көдәә ажыл-агый артелиниң Сталинчы Уставын сагып боттандырарын тооп көрбес чүве болза, ам черле чогум ол дугайын кымга барып хомудап, камгалал дилеп болур чүве, черле билдинмес.

А. КУНГАА.

Колхоз тудуу

«Кызыл сылдыс» колхоз Эрзин районнуң улуг колхозтарының бирәәзи. Ук колхозтуң төвү — Сарыг-Булун бажы дөрт чыл мурнунда чаңыс-даа тудуг чок турган чер болур. Ам колхоз төвү ёзулуг суур апарган. Ында 40 ажыг янзы-бүрү тудуглар бар.

Колхозка 1952 чылда чуртталганың, бүдүүлгениң, культура-амыдыралдың болгаш мал ажылының әләән хөй тудугларын кылыры планнатынган. Бригадир әш Сазааның башталгазы-биле 75 кижилиг тудуг бригадазы ажылдап турар. Тудуг бригадазы чылдың әгезинде тудуг ыяжын белеткәәринче кол күштү салып, колхоз төвүнден 20 километр черде 5500 ажыг ыышты белеткәәш, оон 3557-ни колхоз төвүнде сөөртүп алган.

Ук бригада чылдың бир дугаар чартында чурттарганың 9 бажыңнарын туткан, тудуг кылырынга 20 муң тууйбу, база 600 ажыг кылын, чуга манзыларны белеткеп алган. Ам тудуг бригадазы планда көрдүнген мал кажааларының, арткан чурттарга бажыңнарының болгаш куш кажаазының тудуун кылып турар.

Тудугжуларны иштинде Хандаа, Сагдыма, туйбу бүдүүлгезинде Чамыян олар ажыл нормазын хүнбүрү 120—150 хуу күүседип турарлар.

Ындыг болза-даа, колхоз тудуунуң чыл планының ам-даа хөй кезиин күүсетпәән болгаш бо айткан тудугларны шуут холдан үндүр дооспаан. Планда көрдүнгенин ёзуга чурттарганың ам-даа 9 бажыңын, мал кажааларын болгаш өскедаа тудугларны кылыры артып турар. Тудуг бригадазында планнатынтан 26 кижи бо хүннерге чедир тудуг ажылынга кириштейн турар.

Колхоз баштаар чериниң болгаш тудуг бригадазының сорулгазы болза, бар четпестерни доп-дораан чайладыры, тудуг бригадазының күжүн дынзыдары, бар күштерни таарыштыр планнап тургузары, күш ажылды чөп организастап, оон сагылга чурумун быжыдары болгаш ажылды хүн-бүрү хынап, боттуг удуртуру болур. Ынчангаш планда көрдүнген тудугларны бо чылын сан-даа, шынар-даа талазы-биле ыяавылә күүсеткен турарын чедип алыр ужурлуг

К. НҮРЗАТ.

Дүжүт ажаап алыышкынын кыска хуусаада чидириг чокка чорударын хандырар

Дүжүт ажаап алыышкыны болгаш тараа дужаалгазының талазыбиле күүне мурнунга хүләәлгелерни күүседири—көдәә ажыл-агый бүдүүлгезиниң ажылының әң-не харысалгалыг болгаш ону доозарының үе-чадазы болур. Ажаап алыышкынны чорударда ажаап алыышкын ажылдарының дүрген темпизин болгаш бедик шынарын, өстүрүп алган бүгү дүжүттүң чидириг чок чыылдазын болгаш тараа белеткелдериниң планының өй-шаанда күүселдезин хандырары чугула. Машина-трактор станцияларының болгаш көдәә ажыл-агый органнарының ажылдакчыларының патриоттуг хүләәлгези болза, бо сорулгаларны чедишкиннинг боттандырарынче колхозчу көдәәниң ажылчы чоннарының чогаадыкчы идепкейин башкарары болгаш угландырары болуп турар.

Социалистиг көдәә ажыл-агыйның чечектелишкининиң дугайында большевик партияның, Совет чазактың, эш Сталинның бодунуң могаг-шылаг чок сагыш салыышкынының ачызы-биле чаа техника-биле машина-трактор станцияларының хандыртыныышкыны чыл келген тудум-на өзүп, бүгү көдәә ажылагый ажылдарында, оон иштинде дүжүт ажаап алыышкынында механизацияның болгаш күш-ажылдың бүдүүркүүлүүнүң деңнели үзүктел чокка бедип турар. Ажаап алыышкын ажылдарын чорудар талазы-биле механизаторларның ролю болгаш харысалгазы бо чылын улам-на улуу-биле өзүп турар. «Сталинец — 6» деп бедик бүдүүркүүлүг комбайннарның, «С — 4» деп боду чоруур комбайннарның болгаш техниктиг культуралар ажаар машиналарның паркызы дыка улгадып турар. Эрткен чылын 62 хуу, база дайын мурнундагы 1940 чылда 43 хуу турганынга бодаарга бо чылын колхозтарның тараан тараа культураларының 72 хуузун комбайннар-биле ажааган турар. Тарымал тооруктуң 90 хуузун комбайннар-биле ажааган турар. Соңгу Кавказта, мурнуу Украинада, Поволжьеде, Сибирьде тараа культураларының дүжүдүнүң барык шуптузунуң ажаап алыышкынын комбайннар-биле чорудуп турар. Чурттуң төп, соңгу болгаш барыын областарынче комбайннар киирери сөөлгү чылдар дургузунда дыка улгаткан. Ол областарга биче колхозтарны улгатырган чорук дүжүттү комбайнбиле ажаарынга чугула байдалды тургускан. Кара хөрзүннүг әвес зонаның дыка хөй областарында комбайннар-биле ажаарынга көрдүнген тараа культураларының шөлү эрткен чыл-биле дөмейләәрге 2 — 3 катап көвүдәәр.

Бүгү машина-трактор станцияларының чугула сорулгазы болза, ажаап алыышкын ажылдарын бүдүүн-биле механизастаар талазы-биле Краснодар, Ставрополь крайларның база өске-даа әләән хөй районнарның мурнакчы МТС-териниң болгаш колхозтарының дуржулгазын бо чылын калбаа-биле нептередири болур. Ажаап алыышкын, саваңны болгаш тараа погун сараатталар, ажаап алган тарааны арыглаар, кургадыр, деңзиләәр, чүдүрер болгаш сөөртүп дажыыр талазы-биле хөй күш үнер ажылдарны механизастаары, агрегатта тараа хоорзунунда пок үнүштерни комбайн-биле аштап арыглаары, азы дүжүттү комбайн-биле ажааганының соонда күскү черни доп дораан ханы кылдыр аңдарары аңаа киржип турар.

Ажылчын күжүнүң чарыгдалын әләән кызырбышаан, база күш-ажылдың бүдүүркүүлүүн бедитпишаан, бүдүн механизация болза, тараа белеткелдериниң планының күүселдезин дүргедедир, чидириглерни болгаш хову шаннарынга тараанын мөөңнежип туруп бәәрин үзүткаар, ниитиниң мал ажылынга үнелиг чемнерни бүрүнү-биле чыып алырын болгаш камгалап алырын хандырар арганы берип турар .Оон-биле чергелештир бүдүн механизация болза, хөрзүннүң күскү шын болбаазырадылгазын эки агротехниктиг хуусаада чорудар арганы берип турар, ол болза, келир чылын бедик дүжүттү алырын хандырарының кол үүлдериниң бирәәзи болур.

Ажаап алыышкын болгаш өскедаа дапкырлажып турар ажылдарны механизастаарын калбаа-биле ажыглаарынга үндезиләәш, бо чылын дүжүт ажаап алыышкынын организастаары болгаш чорудары болза, машина-трактор паркызының хүндүскү, бедик бүдүүркүүлүг ажылы-биле база бар турар иштики курлавырларны бүрүн ажыглаары-биле ыяавыла деткиткен турар ужурлуг.

Оларны мобилизастаары дүжүт ажаап алыышкынын кыска хуусаада чидириг чокка чорударын хандырар ужурлуг ол курлавырларның канчаар-даа аажок улуг хемчәәлдиниң дугайын мурнакчы комбайнёрларның күш-ажылының бүдүүркүүлүү тодаргай көргүзүп турар. Чижәә, Ростов областың машина-трактор станцияларының талазы-биле 15-футтуг комбайнның хүнде ортумак ажылдап кылыры эрткен чылын 11,9 гектар болган. Оон-биле чергелештир Кавалерск МТС-тиң комбайнёру эш Лященко «Сталинец—6» деп чаңгыс комбайн-биле бир гектардан 16 центнер хире дүжүттүг 40—45 гектар тарааны хүн-бүрү кестирип турган. Ново-Батайск МТС-тиң комбайнёру эш Барабаш 85 муң пуд тарааны бастырбышаан, «Сталинец—6» деп кожулдалыг ийи комбайн-биле 16 хүннер иштинде 1.065 гектар шөлдүн дүжүдүн ажааган.

Курмышск МТС-тиң комбайнёру эш Борбузанов «С—4» деп боду чоруур комбайн-биле 25 ажыл хүннериниң иштинде 555 гектар тарааны ажааган, тодаргайлаарга 6.101 центнер тарааны бастырбышаан, хүнде ортумаа-биле 22 гектарны кестирип турган. Ынчангаш эш Борбузанов бүгү сезон дургузунда бодунуң комбайны-биле 794 гектарны кестирип, 7.273 центнер тарааны бастырган.

Ындыг чижектер хөй. Олар болза дүжүттү дүрген ажаарынга болгаш чидириглерни болдурбазынга комбайнның кончуг улуг ужур-дузазының дугайында эш Сталинның айтыышкынын мурнакчы механизаторлар практикага хажык чокка удуртулга болдуруп күүседип турарын херечилеп турар. «Ажаап алыышкын дәәрге, түр үениң херәә, ынчангаш ол манаарынга ынак әвес. Өй-шаанда ажаап алзынза удуп алганын ол, ажаап алыышкынга озалдазынза утурганың ол. Комбайнның ужур-дузазы чүдел дизе, дүжүттү өйшаанда ажаап алырынга оон дузалап турары болур .Ол дәәрге, кончуг улуг болгаш шыңгыы херек, эштер. Комбайнның ужур-дузазы оон-биле кызыгаарлатынмас. Оон ужур-дузазы канчаар-даа аажок хөй чидириглерден бисти хостап турары болур» —деп эш Сталин өөредип турар (ВКП(б) ТҚ болгаш чазак кежигүнери-биле әр, херәәжен комбайнёрларның хуралынга 1935 чылда чугаазы).

Техниктиг бүгү херекселдерни өйшаанда база идегелдиг белеткәәр дугайында чогуур сагыш салыышкынын илеретпишаан, шак графигин, стахановчу маршруттарны болгаш ажаап алыышкын ажылдарын организастаарының өске-даа депшилгелиг методтарын ажыглавышаан, мурнакчы механизаторлар күш-ажылдың бүдүүркүүлүүн каш катап бедидип, дүжүттү эн-не кыска хуусаада чидириг чокка ажаап турар.

МТС-тернин, көдәә ажыл-агый органнарының ажылдакчыларының бир дугаар чергениң болгаш соңгаарладып болбас эң чугула сорулгаларының бирәәзи болза, бүгү комбайннарның септелгезин дүрген доозары, ол ышкаш тракторларның техниктиг байдалындан кожулдалыг комбайннарның ажылының бүдүүркүүлүү хамааржыр тракторларны бүрүн четче байдалга киирери болур.

Агаар бойдустуң байдалы-биле холбаштыр бо чылын әләән хөй районнарга ужуп чыдыпкан дыка хөй шөлдерниң тарааларын ажаап алыр апаар. Тарааның чидириинден чайлаары-биле ужуп чыдыпкан тарааларны кестирерин эн-не дуржулгалыг болгаш мергежилдиг комбайнёрларга дааспышаан, комбайннарны тускай херекселдер-биле өйшаанда дериири чугула. Оон-биле чергелештир ховулардан саваңны болгаш тараа погун арыглаарынга база сараатталарынга четчир санныг волокушаларны болгаш өске-даа механизмнерни белеткәәр херек.

Механизастатынган хову шаннарын организастаар талазы-биле МТС-терниң болгаш колхозтарның ажылын бо чылын әләән калбартса чогуур. Кубаньның, Ставропольдуң, Барыын Сибирьниң болгаш өске-даа районнарның әләән хөй колхозтары 1951 чылда машина-трактор станцияларының дузазы-биле механизастатынган шаңнарны тудуп тургускулаан. Ол болза, колхозтарда хөй санныг ажылчын күжүн хостаар, оларны өске ажылдарга ажыглаар, арыглатынмаан хөй санныг тараалар шаңнарга мөөңнежир чорукту узуткаар болгаш күүнеге тараа дужаалдазын дүргедедир арганы берген.

Ажаап алыышкын агрегаттарының бедик бүдүүркүүлүг ажылын хандырарынга болгаш ажыл үзүктелир чорукту болдурбазынга хову ажылдарының үезинде машиналарның техниктиг хандырылгазын шын организастаары чугула ужур-дузалыг. Артык кезектериниң нормативтиг курлавырының күсели-биле тустус белдирлерниң болгаш механизмнерниң солужулга фондузун МТС бүрүзүнге өй-шаанда тургузары чугула. Ол болза, хову ажылдарының үезинде нарын техниктиг ажаалданың хевирлерин чорударынга болгаш кандыг бир машинаның тудагдалдыг чоруун узуткаарынга, хову байдалынга үр үеде септелге чорударының орнунга баш бурунгаар белеткеп каан кезекти солужулга фондузундан алгаш тудагдалдыг белдирни дүрген солуурун чорудар арганы берип турар. Техниктиг ажаалданың ындыг байдалының үезинде ажаап алыышкынның азы өске ажылдың агрегады ажыл чок аңаа куруг турбас, ынчаарга уштуп каапкан тудагдалдыг механизм МТС-тиң мастерскаязынга септетинген соонда солужулга фондузун немәәринге кирер. Техниктиг ажаалданың ындыг системазы болза, машина-трактор паркызының ажылы үзүктелир чоруктарны узуткаарының, бүдүрер ажылдың әәлчег нормаларын үргүлчү долдур болгаш ажыр күүседирин хандырарының идегелдиг чепсәә болур деп үүвени мурнакчы станцияларның практиказы бадыткап турар.

Комбайн агрегаттарының ажылының чедишкини бир дугаар әәлчегде кадрларны шын шилиринден, белеткәәринден болгаш оларны шын таарыштыр тургузарындан хамааржыр. Мурнакчы комбайнёрлар боттарының агрегаттарынга кадрларның доктаамал ажылдаар чоруун ыяавыла чедип ап турар. Ону оларның ажылының бедик көргүзүглери тодаргайлап турар. Социалистиг Күш-ажылдың Маадырлары: Краснодар крайның Лабинск МТС-зинин

Улуг кичээнгей салырын негеп турар

Чаа-Хөл районнуң Шверник аттыг колхозта комсомол эге организациязы районда эң-не кошкак ажылдыг организация болуп турар.

Ол комсомол организациязының хүрээленинде 17 комсомолчулар бар. Бир эвес ол организацияны эки удуртулга-биле хандырып, комсомолчулар ортузунга ажыл чорудар болза, оларның демниг күжү-биле кандыг-даа улуг болгаш харыысалгалыг ажылды бүдүрүп болур деп чүве анаа-ла билдингир.

Ынчаарга, ол комсомол организациязында байдал ол идегелди ыракта-ла хандырып шыдавайн турар. Ында комсомолчулар болгаш аныяктар ортузунда кандыг-даа культура-массалыг болгаш организастаар ажыл чорувайн турар. Ам болза мал чеми белеткээриниң изиг-түлүк үези. Ону улаштыр дораан дүжүт ажаап алырының кампаниязы эгелээр.

Ам бо хүннерде хамык эр, херээжен колхозчулар, оларның-биле кады комсомолчулар болгаш аныяктар келир кышка удур колхозтарның ниитилештирген малына четчир санныг быжыг чем суурну тургузар дээш сиген шөлдеринде чүткүлдүг ажылдап турарлар. Ындыг турбуже, ол комсомол организациязы массаның, эң ылангыя комсомолчуларның болгаш аныяктарның ортузунда кандыг-даа кижизидилгелиг болгаш культура-массалыг ажыл чорутпайн турар. Аныяктар ортузунга илеткелдер, беседалар, лекциялар, номчулгалар болбайн келген. Шөл ажылының турлагларында хана солуннары, агитхуудустар, көргүзүг самбыралары организастатынмаан.

Кижизидилге ажылы эвилелдиң кежигүнү эвес аныяктарның болгаш комсомолчуларның ортузунда чорувайн турар. Ооң хараазы-биле чамдык Серипей, Хураква болгаш Долума ышкаш комсомлчулар сиген ажаап алыышкынының бачым үезинде ажыл кылбайн, өглеринде анаа олуруп турар. Колхозчу коммолчулар болгаш аныяктар ортузунда күш-ажылдың сагылга-чуруму кончуг кошкак. Олар ажылга дыка орайтап үнүп турар болгаш ажылдан эрте чаныып турар, а чамдыктары 1—2 хүннер иштинде чүнү-даа кылбайн чоруп тургулаар фактылар бар.

Ам чылдың бир дугаар чартыы төнген. Ында дыка хөй комсомолчулар болгаш аныяктар солуннар чагыдып албаан, а эвээш кижилер чагытса-даа, хөй нуруузу чүгле 3 болгаш 6 ай хуусаалыг чагыдып алган, ам хуусаазы төнүп калган, чүгле 7 кижи солуннуг арткан. Чүгле комсомолчулар болгаш аныяктар солун чагытпайн турар эвес, а харын эге организация секретари Норжук боду безин чылдың ийи дугаар чартыының чагылдазын август айдан эгелеп бижидип алган. Солун чагыдып албайн, ону номчувайн турар кижилериниң билииниң деннели чавыс болуп турары черле билдингир.

Комсомол организациязы комсомол бөлүктериниң ужур-дузазын бичии-даа херекке албайн турар. Ынчангаш, сиген ажаап алыышкынында-даа, колхоз бүдүрүлгезиниң аңгы-аңгы адырларында-даа, школа септелгезинде-даа комсомол бөлүктерин тургуспаан. Колхоз бүдүрүлгезинде комсомолчуларның мурнакчы ролю көзүлбейн турар, харын чамдык комсомолчулар Чолдакай болгаш Элик олар трудоденьниң минимумун безин чедир ажылдап албайн, ажылдың доктааткан нормазын 20 — 25 хуудан өрү күүсетпейн турарлар.

Комсомолдуң хуралдары ында-хаая таварылга-биле болуп турар. Болуп турар хуралдарга комсомол организациязының иштики ажылдарынга хамаарышкан амыдыралчы чугула айтырыгларны чугаалашпайн келген. Чоокта чаа эш Норжук комсомол хуралы чыыр дээш 4 хонук иштинде чадап каан.

Ол комсомол организациязында комсомолчу болур назы-хары эрткен болгаш херек кырында комсомол организациязының амыдыралында кандыг-даа киржилгези чок турар кижилер база бар. Ындыг кижилер дугайында ВЛКСМ Уставында тодаргай айтып каан кылыр үүлдү эге организация-даа, ВЛКСМ райкому-даа боттандырбайн турар.

Шак ындыг байдалдың түннелинде комсомолчуларның аразында комсомол организациязының даалгазын күүсетпес, кежигүн дадывырын төлевес чурум чок чоруктар бар.

Комсомол организациязының хүрээлениниң өзүлдези чок. Чылдың баштайгы чартында комсомолга чангыс-даа кежигүн киирип албаан, а ынчаарга колхозта комсомол назылыг аныяктар хөй болгаш оларның аразында колхоз бүдүрүлгезинде мурнакчы ажылдап турар шалыпчылар база эвээш эвес.

Шверник аттыг колхозта партия эге организациязы болгаш ВЛКСМ райкому ол колхозта комсомол эге организациязының ажылын үндезини-биле экижидер дугайында чоокку үе иштинде шиитпирлиг хемчеглер алыры негетинип турар.

А. САГАЛАКОВ.

Колхозчуларның күш-ажылчы идепкейи бедип турар

Колхозчу бүрүзү колхоз бүдүрүлгезинге ак-сеткилдиг ажылдап, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер болза, колхозтуң байлаа болгаш колхозчуларның ажык-орулгазы көвүдээр деп чүвени Эрзин районнуң Нарын сумузунда «Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчулары билгеш, бо чылын эрткен чылдан артык ажылдап турарлар. Колхозта күш-ажыл кылып шыдаар 250 колхозчулар бүдүрүлге бригадаларының тус-тус черлеринде ажылдап, күш-ажылдың сайгылга-чурумун медерелдии-биле сагып күүседип турарлар.

Бо чорук күш-ажылдың организастыг чоруун экижиткенинден улуу-биле хамааржыр. Колхозчуларның кылган ажылының үчёдун бригадирлер хүн санында-ла күш-ажыл дептеринге демдеглеп берип, үчётту колхозтуң санакчызынга ол-ла хуусаада киирип берип турары чурумчаан.

Чылда ажылдап алыр трудоденьнериниң доктааткан минимумунуң хөй кезиин колхозчулар эрткен дөрт чартык айның иштинде ажылдап апкан, а элээн хөй колхозчулар ону дыка ажыр күүседип турар.

Ындыг болза-даа чамдык колхозчулар боттарының ажылга тура чок чалгаа багы-биле трудоденьнериниң минимумун күүсетпейн турар. Шак ындыг чорукту чок кылып, күш-ажылдың организастыын улам экижидип тургаш, ажыл-агай чылының төнчүзүнде трудоденьнериниң минимумун ажылдап албаан чаңгыс-даа колхозчу кижи турбас турарын чедип алыры эң чугула.

Д. ДАРДАШ.

Дүк дужаар планны ажыр күүсеткен

Улуг-Хем районнуң көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилери 1951 чылда күрүнеге дүк дужаарының планын июнь 20-де 103,7 хуу күүсеткен, а чыл төнчүзүнде 132,7 хуу күүсеткен.

1952 чылда күрүнеге дүк дужаарының планын июнь 1-де район ниитизи-биле 107,3 хуу күүсеткен, ооң иштинде колхозтар 123,3 хуу күүсеткен.

Күрүнеге дүк дужаарының планын Ийи-Талда Димитров аттыг көдээ ажыл-агай артели (даргазы эш Доодек, партия эге организациязының секретари эш Иймажык) 179 хуу, Хайраканда Ворошилов аттыг көдээ ажыл-агай артели (даргазы эш Чаш-оол, партия эге организациязының секретари эш Лапчаа) 175 хуу, Чаатыда Киров аттыг көдээ ажыл-агай артели (даргазы эш Андросов, партия эге организациязының секретари эш Сүктер-оол) 135 хуу, Ийи-Талда Жданов аттыг көдээ ажыл-агай артели (даргазы эш Кук, партия эге организациязының секретари эш Белек) 123 хуу, Хендергеде Маленков аттыг көдээ ажыл-агай артели (даргазы эш Дадар-оол, партия эге организациязының секретари эш Дандар-оол), 142,4 хуу күүсеткилеп, дүк дужаарының талазы-биле мурнакчы чоруун көргүскеннер.

Ынчангаш район күрүнеге дүк дужаарының планын ажыр күүседип, областың ажылчы чоннарының улуг башкы И. В. Сталинга чоруткан чагаазында бо талазы-биле алган хүлээлгезин хуусаа бетинде күүседип шыдаан.

Ооң-биле кады, дүк кыргыыр ажылды организастаарынга четпестер база турган. Чүл дээрге, ажыр күүсеткен болза-даа, Шагаан-Арыгда «Искра» көдээ ажыл-агай артели (даргазы эш Арандол, партия эге организациязының секретари эш Шивит-оол) дүк дужаар планын 96 хуу, Көк-Чыраада Ленин аттыг көдээ ажыл-агай артели (даргазы эш Лопсан, партия эге организациязының секретари эш Оолак) дүк дужаар планын 98 хуу, «ҮТКА 25 чыл ою» совхоз (директору эш Есюков, партия эге организациязының секретари эш Иванов) күрүнеге дужаар дүк планын чүгле 87,5 хуу күүседип, шүшпең байдалга ажылдааннар.

Шагаан-Арыг МТС (директору эш Гордей) колхозтарның хоюн электри-биле кыргыыр керээлиг тургаш, ол керээзин күүсетпээн. МТС болза, Торгалыгда «Свобода труда», Чаатыда Киров аттыг көдээ ажыл-агай артельдериниң 5 муң ажыг хойларын электри-биле кыргыдар керээзин күүседири-биле бодунуң ажылдакчыларын ол көдээ ажыл-агай артельдериниче чоруткан. Киров аттыг колхозка барган кижи бүдүн сезон иштинде 670 хой кыргаан, хүн-бүрүнүң нормазын күүсетпейн келген. Ол чорук электри-биле хой кыргыдар ажылче МТС-тиң удуртукчуларының эвээш кичээнгей салганын көргүзүп турар. Ол ышкаш районнуң белеткелдер организациялары — Заготживсырье конторазы (директору эш Белошапка), белеткелдер Министерствозунуң районда төлээзи эш Комаров дүк белеткелиниң чугула үезинде багай ажылдааннар. Чүл дээрге, Заготживсырье чери дүк дужаап келген колхозтарны саададып, колхозтар-биле санажылгаларны чогуур өй-шаанда чорутпайн, үр үениң иштинде манадып турган болгаш чер-черге дүк садып ап чораан агентилерин акшабиле доктаамал хандырбайн турган. Ол ышкаш белеткелдер Министерствозунуң районда төлээзи эш Комаров белеткелдер хүлээп алырының чугула үезинде бодунуң агентилерин шөлээледип чоруткулапканы ажылга элээн моондакты ужураштырган. Эш Комаров ажыл шагыдаа барымдаалавас үргүлчү-ле сыныйландыр арагалаарынга өйлежип турар, а ажыл сандаргай байдалда туруп турар.

Х. ТЕМБИРЕЛ.

эш Горова, Херсон областың Бехтеровск МТС-тиң эш Брага болгаш өске-даа мурнакчы комбайнёрлар 1951 чылда кайгамчыктыг чижектерни көргүскен. Эш Горованың агрегадында бүгү колхозчулар комбайнның бүдүн дүн-хүн иштинде үзүктел чок ажылын хандырбышаан, ажаап алыышкын үезинде ээлчег чоккя ажылдааннар. Эш Браганың агрегадынга дүн-хүн иштиниң ажылынга: комбайнёрнуң 2 дузалакчызын, 2 тракторист, саван бөлеринге 4, тараа дужүреринге 2, суг сөөртүрүнге 1, кывар чүүл сөөртүрүнге 1 кижини быжыглаан турган. Ол ышкаш комбайнны хандырарынга автомашиналарның чолаачыларын болгаш комбайндан тараа сөөртүр аттыг кижини быжыглаан турган.

Ажыл хүлээлгелерни тода хуваажыры, техниктиг ажаалданы чорударынга болгаш агрегаттың таварылга болган тудагдалдарын узуткаарынга агрегаттың бүгү ажылдакчыларының киржилгези хөй үнелиг үе-шагны камнап алырынга болгаш комбайннарның бүдүрүкчүлүүн бедидеринге дузалап турар. Комбайн агрегаттарының ажылчын план маршруттарынга агрегаттың бүгү ажылдакчыларының тус-тус составының, ооң иштинде хөпээн салыкчыларының, тараа сөөртүкчүлериниң болгаш оон-даа өскелериң дугайында медээни киирери чугула. Ол болза, агрегатты хандырарынга колхозчуларның доктаамал составын баш бурунгаар үндүрүп бээринге дузалаар болгаш комбайн ажылының үезинде, база агрегаттың техниктиг ажаалдазын чорудар-даа үеде бодунуң агрегадының ажылдакчы бүрүзүн баш бурунгаар эки айтып сургаар арганы комбайнёрларга болгаш агрегаттарның начальниктеринге берип турар.

Комбайннарның бедик бүдүрүкчүлүг ыжылын хандырарының база бир шиитпирлиг үүлдериниң бирээзи болза, комбайн агрегады ажылдап чоруп турда бүнкерден (комбайнның хааржаандан) тарааны уруп алырын организастаары болур деп чүвени бүгү мурнакчы комбайнёрларның дуржулгазы көргүзүп турар. Агрегат ажылдап чоруп турда тарааны саадал чок уруп алыр чорук комбайннарның хүн иштинде бүдүрүкчүлүүн 20—25 хуу бедидер. Бо эгелекчи хемчегни бо чылын чер болганга боттандырган турар ужурлуг. Ынчангаш колхозтарның тыртар күш талазын, тараа сөөртүкчүлерин баш бурунгаар белеткээри, четче байдалга тургузары, ол ышкаш, агрегат ажылдап чоруп турда тарааны үзүктел чок уруп алырын болгаш ону шанче сөөртүрүн организастаарынга автомашиналарны ажыглаары чугула.

Агрегаттың ажылы үзүктели бээр чоруун кызырарынга, база хүн иштинде бүдүрер ажылды бедидеринге мурнакчы МТС-терде шагда-ла практикалап турар комбайн болгаш трактор моторларын кывар чүүл-биле хандырары, ол ышкаш суг кударынга немелде доскааржыгаштар-биле база комбайн агрегаттарын доктаатпайн автомат ёзузу-биле илчирбелерни чаарынга хереглээр үс кудар сава-биле комбайн бүрүзүн хандырары чугула ужур-дузалыг болуп турар. Бо хемчегниң канчаардаа аажок ажыктыын хөй-хөй мурнакчы комбайнёрларның ажылының практиказы бадыткап турар.

Комбайн-биле кестиреринге көрдүнген участоктарны шын белеткээри онза кичээнгейни негеп турар. Загон (дээскиниг) узун болган тудум-на эргилделериниң санын кызырганының ачызы-биле комбайн агрегады бүдүрүкчүлүг ажылдап турары билдингир. Ооң-биле чергелештир дээскинигни аңдарган черни доора тургаар эвес, харын узун тургаар чорудары чугула ужур-дузалыг.

Колхозтарны улгатырганы-биле, механизастатынган ажаап алыышкынга таарышкан шөлдериниң хемчеелдериниң улгатканы-биле болгаш комбайн агрегадының элээн өскенибиле ховулуг районнарда, улуг шөлдерге комбайннарны бөлүк-бөлүүбиле ажыглаарын организастаары чугула апарган. 1951 чылда комбайннар ажылының ындыг организастаашкынын Кубаньда Бесскорбненский болгаш өске-даа МТС-териниң трактор бригадаларынга боттандырган турган. Ол бригадаларда комбайннар 150—200 гектар шөлдүг черлерге ийи-ийи, үш-үш болуп алгаш бөлүү-биле ажылдап турган (комбайн бүрүзү бодунуң тускай кожа дээскиниинге). Ооң ачызы-биле ажаап алыышкын агрегаттары трактор болгаш хову бригадаларының бригадирлериниң шуут хайгааралынга үргүлчү турган. Олар янзы-бүрү чылдагааннар-биле машиналарның ажылының үзүктелиишкинин узуткаарынга чугула хемчеглерни дүрген алыр аргалыг турган. Комбайннарны бөлүү-биле ажыглаар чорук улуг шөлдерде бышкан тарааларны ажаарынга харугда кирер арганы бригадада быжыглаан, ажаап алыышкынның бүгү агрегаттарынга берип турар. Ол болза, дараазында айыткан ажылдарны: саваңны болгаш тараа погун ажаарын, хоорзаларны аштап арыглаарын, күзүн чажар тарааларга чер аңдарарын, күскү аңгыс аңдарылгазын делгеренгей фронт-биле калбартырынга чугула байдалды тургузуп турар.

Партия, совет болгаш көдээ ажыл-агай органнарының кол сорулгаларының бирээзи болза, ажаап алыышкын ажылдарында механизаторларның болгаш колхозчуларның социалистиг чарыжын чер болганга калбаа-биле организастаары, чарышты боттуг болгаш тодаргай болдурары, чарышты хүн-бүрүде удуртурунуң деннелин көдүрери болуп турар.

П. КУЧУМОВ,

ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агай Министриниң оралакчызы.

Үлегерлиг агитатор

Өвүр районнуң «Торгалыг» колхозта агитатор эш Норзумаа эрткен часкы тарылга үезинде Кара-Тал бугазын аштап казарынга ажылдап турган 60 ажыг колхозчу херээженнериниң удуртукчузу болуп ажылдап, буганың казылгазын кысыг хуусааның иштинде дооскан.

Ооң-биле кады, эш Норзумаа колхозчу херээженнериниң ортузунга беседаларны, солуннар номчулгаларын хүн-бүрү чорутпушаан, агитхуудусту үргүлчү үндүрүп турган. Ам ол буга тараның чайгы суггарылгазында ажыглатынып турар.

С. ТАНОВ.

Школа септелгези

Эрзин районнуң Эрзин сумузунда «Кызыл сылдыс» колхозта болгаш Бай-Дагда эге школаларның септелгези дыка четпес чоруп турар.

Районнуң улус өөредилгезиниң килдизи Эрзин сумузунда эге школаның септелгезин кылдырары-биле «Кызыл сылдыс» колхозтуң баштаар чери-биле чарган керээни ёзугаар ынаар 2225 рубльди шилчидип берген. Ындыг болза-даа, колхоз баштаар чери школа септелгезинге ажылдаар кижилерни амдыгаа чедир үзүп тургуспаан.

Ол районнуң Бай-Дагда «Чаа орук» колхоз школа септелгезин чорудары-биле керээни чаргаш, школаны чаа өөредилге чылынга бүрүн белеткээр дугайында хүлээлгени алза-даа, амдыгаа чедир боттуг ажылдарны кылбаан.

Эрзин райкүүскому үстүнде колхозтарга керээлиг хүлээлгелерин күүсетирер хемчеглерни доп-дораан ап чорудары негетинип турар.

Д. СЕНДЕШ-ООЛ,
К. НУРЗАТ.

Садыг ажылын экижидер

Эрзиниң Сарыг-Булунда № 3 ларекта (садыгжызы эш Бахаева К.) янзы-бүрү продуктуну садыглап турар. Ларёктуң садыгжызы Бахаевада четпес чоруктар хөй. Чүл дээрге, ажыл шагын барымдаалавас, озалдап келир ийикпе азы эрте келгеш шак оранчок четпейн турда ларёкгу хаап каапкаш чоруй баар. Ол ышкаш хереглекчилерге ээлдек эвес, чонну хөректеп, таварыыр чоруктар бар.

Чижээлээрге, кандыг-бир бараан садып алыр дээн хереглекчи болза, садыгжыга ыяавыла садып алза чогуур үүлүнге акшазын таарыштыр санап бээр. Бир эвес 1—2 рубль ажып турар ийикпе каш копеек чандырар болза, садыгжы Бахаева хереглекчилерни «тып эккел» дээш хөректеп чорудуптар. Херек кырында ларёкта копеек бир тавак, а рубль кассада долу чыдар. Кажан хлеб садып эгелээнде 10 хире бүдүн булкалар артып каарга садыгжы эш Бахаева хлеб чок дээш садыглавайн турар. Ол хирезинде райпо ажылдакчылары ийикпе, таныш кижилери келирге хлебти ап берип турар. Моон алгаш көөрге Бахаева совет садыгның чурумун үреп турар.

Д. ДАРДАШ.

Редакцияның почтазындан

Бо чылдың июльдун 21—22 хүннеринде «Шын» солуннуң редакциязы ажылчын болгаш көдээ бижикчилериниң 83 чагааларын алган.

Бистиң бижикчиливис боттарының чагааларынга областың көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилериниң Улуг башкы Сталинга чоруткан чагаазынга алган хүлээлгелерин күүседип турарын, ниитиниң малынга быжыг чем суурну белеткеп турарының байдалын, дүжүт ажаап алыышкынынга белеткелдериниң дугайын, партия эге организацияларының отчёт-соңгулдалыг хуралдарының эрткилээнин болгаш өске-даа темаларга бижип турарлар.

«75 төрээн беден 75 кулун» деп эгелиг үүлүнге бижикчи эш Алеет Бай-Тайга районнуң Сталин аттыг колхозтуң колхозчузу коммунист эш Севек эш Сталинга чорудар чагаанның төлевилелин чугаалажып турда ооң ажаалдазында турар 75 төрүүр беден 65 кулунну ап, чидириг чокка өстүрер деп алган хүлээлгезин алдарлыы-биле күүсеткен. Эш Севек 75 төрээн беден 75 кулунну ап, оларны семис шыырак кылдыр доруктуруп турар деп бижип турар.

«Колхозта саман болгаш тууйбу бүдүрүлгези» деп эгелиг үүлүнге Чөөн-Хемчик районнуң Ленин аттыг көдээ ажыл-агай артели саман болгаш тууйбу бүдүрүлгезин организастаан. Ол колхозтуң эш Көк-оолга уздуртурган 70 кижилиг тудуг бригадазы узуну 39 метр, дооразы 7 метр мал кажаазын саман-биле эки шынарлыг кылдыр тудуп турар. Ол кажаага хереглээри-биле 6700 саманны бригада белеткээн. Ол ышкаш эш Досумаага удуртурган тууйбу ылыр бөлүктү база организастаан. Ол бөлүк кирпичтерни эки шынарлыг кылып турар» деп эш Шаалый бижип турар.

Чөөн-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» колхозтан бижикчи эш М. Сайн болза, «Коммунизмче орук» колхоз силос салыышкынының планын 102 хуу күүсеткен деп бижээн.

Чедиишкиннер-биле чергелештир бистиң бижикчиливис ажыл-агыйда четпестерни большевикчи шүгүмчүлелге база-ла таварыштырып турар.

Эрзин районда кино-механиги эш Ондар, районнуң чамдык сумуларынга кино көргүзүүшкүнүн организаставайн турар. Эң ылаңгыя Эрзин көдээ Советте «Сталинчы орук» колхозка ийи ай ажыг үеде кино эккеп көргүспээн деп эш Х. Алёшков бижип турар.

Каа-Хем районнуң «Октябрь 14 ыл ою» колхоз күрүнеден берген дедир эгитинмес дузаламчы-биле колхозчуларга Терзигде туткан 13 бажынны 2—3 чылдар иштинде чече тудуп тооспаан, а ол бажыңнарның тудуунга хереглээр ужурлуг акшаны колхоз баштаар чери өскээр чарыгдаан деп ол колхозтуң кежигүнү эш Н. Лопсан шүгүмчүлеп бижип турар болгаш оон-даа өске.

Бижикчилерниң чоруткан чагааларындан 62 чагааларны солунга парлаарын шиитпирлээн. Солунга үндүрзе чогуур үези эрткенде келгенин, фактыларны тодаргай айытпайн турарын болгаш чамдыктары даңкыр болганын барымдалааш, 14 чагааларның солунга үнмезин бижикчилерге харыылаан.

7 чагааларны хынап көргеш, ында бижитинген четпестерни узуткаарының хемчээн алыры-биле хамаарышкан организацияларже чоруткан. Оларның иштинде 3 чагааларның ээлери чагаага боттарының шын адын, фамилиязын, адрезин биживейн барганын барымдалааш, ол чагаалар хыналда чокка солунга парлатынмас деп шиитпирлетинген.

„ШЫННЫҢ“ МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ ИЗИ-БИЛЕ

„Хагдынчак кызыл өг“

Мындыг эгелиг үүл-биле бо чылдың июнь 14-те үнген № 115 «Шын» солунга Чаа-Хөл районда кызыл өгнүң ажылдавайн турарын шүгүмчүлээн.

Ук үүлдү хынап, көөрге, айытынган четпестер бүрүнү-биле шын болган. Кызыл өгнүң эргелекчизинге харыысалга чок ажылдап турган Данзыны ол ажылындан дүжүргеш, кызыл өг эргелекчизинге чаа кижини томуйлаан.

Ам кызыл өгнүң ажылы мурнукузундан экижип турар деп, Чаа-Хөл район Совединиң күүскомунуң даргазы эш Балчир «Шыннын» редакциязынга харыылаан.

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР

Мал ажылдакчыларының дугайында сагыш салыр

Колхозтарның ниитилештирген мал ажылында ажылдап турар колхозчуларның күш-ажылы колхоз бүдүрүлгезинде хүндүлүг болгаш бедик харыысалгалыг ажыл. Олар кыштың соогу-даа, чайның изии-даа хамаан чок ээлеп кадарган малын малдап, социалистиг Төрээн чуртунуң мурнунга хүлээлгезин күүседип турарлар. Большевик партия болгаш Совет чазак мал ажылдакчыларының дугайында канчаар-даа аажок улуг кичээнгей салып, оларның күш-ажылын бедии-биле үнелеп көрүп турар.

Колхозтарның хөй нуруузунуң баштаар черлери колхоз малында, ажылдап турар кадарчыларның, ферма ажылдакчыларының ажылының онзагай болгаш бедик харыысалгалыг байдалын шыны-биле үнелеп көрүп турар. Ындыг колхозтарның мал ажылдакчылары бүгү-ле хандырылга талазы-биле чединмес үүлдерни көрбейн турар. Ынчангаш олар боттарының бүгү-ле күштерин болгаш аргаларын мал ажылынга бүрүн бээр аргалыг болуп, эки түннелдиг ажылдарны көргүзүп турар.

Ындыг болза-даа, чамдык колхозтарның баштаар черлери боттарының мал ажылдакчыларының дугайында кичээнгей салбас, оларның бүдүрүкчүлүг ажылдаарынга таарымчалыг байдалдарны тургузуп бээрин чугулага көрбес үүлдер база бар. Ол ындыг кохлозтарның санынга хамыктың мурнунда Каа-Хем районнуң Бүрен-Хемде «Сталинчы орук» колхозту (баштаар черниң даргазы Никитин, партия эге организациязының секретари Даваалай) киир санап болур.

Ол колхозтуң баштаар чери мал ажылдакчыларының чуртталга байдалын таарыштыр тургузар, оларга эргежок чугула материалдыг үүлдерни хандырып бээр талазы-биле эвээш кичээнгей салып турар. Ол колхозтуң мал кадарчылары эштер Лопсан, Тараачы, Шагдыр оларны амдыгаа чедир эки шынарлыг, культурлуг чуртталга бажыңнары-биле хандырбаан, олар кыштың соогунда-даа, чайның изиинде-даа кидис өглерин үүдүрүп алган малын малдап чоруурлар. Колхозтуң баштаар чери ол кижилерни бир дугаар чергениң эргежок хереглетинер үүлдер-биле безин хандырбайн турар.

Ук колхозтуң ийи кезек черде мал фермаларында сүт шүүрээр шүүр, саанчылар кедер халаттар, савалар, чунар-саваң болгаш өске-даа чугула үүлдер чедишпес болуп турар. Фермаларда чаш бызаалар чадагай кажааларда малгаш сүзүп турар.

Ол бүгү четпестерни дарый чайладыр болгаш колхозтуң мал ажылында ажылдап турар колхозчуларга бүгү таарымчалыг байдалды тургузар талазы-биле колхоз баштаар чери тодаргай хемчеглер ап ажылдаары негетинип турар.

Б. БАЗЫР-ТАРАА.

Керээниң күүселдезин боттандырбайн турар

Улуг-Хем районнуң Жданов аттыг көдээ ажыл-агай артелиниң баштаар чери ол колхозта школа-биле септелге ажылын чорудар дээш майның 25-те дугуржулга керээни чарган. 44 парталарны септээрин, база 2 башкылар бажыңын чаартып тударын болгаш өске-даа ажылдарны кылырын керээде айыткан турган. Июль 20-де байдал-биле алырга керээниң күүселези көнчуг багай чоруп турар. Колхоз даргазы эш Кук школаны чаа өөредилге чылынга белеткээринге болгаш керээге айыткан хүлээлгелерин боттандырарынга сагыш салбайн турар. Оон тодаргай херечизи болза, суму Совединиң даргазы эш Хойтпак-оол колхозтуң агар санынче 3 муң рубльди шилчидип каан турда-ла ажыл күүсетинмейн турар.

Райкүүском болгаш суму Соведи керээниң күүселдезин колхоз баштаар черден ыяавыла боттандырган турарын негээр херек.

В. АРАҚЧАА.

Улус демократиязының чурттарында

Кыдаттың биче националдарының амыдыралы

ПЕКИН. Тибеттер чурттап турар садыг-үлетпүрнүң төвү район—Лабаран хоорай чыл бүрүде-ле хөгжүп турар деп «Женьминьжибао» солун бижип турар. Ол хоорай Ганьсу провинцияның, Цинхай болгаш Сычуань провинцияларның девискээринде туруп турар. Январьдан майга чедир садыг саарылгазының түнү 2,5 катап өскен. Хосталырының мурнунда тибет чурттакчы чон бодунуң продукциязын арай боорда-ла садып саарар турган болгаш чугула бараннарны: пөс-таавы аймаан, шай, дус үүлдерин садып ап шыдавайн турган. Ол чер хосталганының соонда күрүнеиң мал ажылының, садыг компанияларын тургускан. Ол черлер ол черниң бүдүрүлгелериниң продукцияларын массалыы-биле садып алырын болгаш чурттакчы чонну эргежок чугула бараннар-биле долузу-биле хандырып турарын организастаан.

Ол черниң бараннарын садып алырының өртээн улгатырганының ачызында тибетчилерниң садып алыкчы аргазы дыка улгаткан. Тибеттиң хосталганының соонда Лабараннарның рыноктары канчаардаа аажок экижий берген. Ам мында Шанхайга кылган чугула бараннар болгаш Кантоннуң кылыглары сатынып турар.

(СЭТА).

Польша Улус Республиканың конституциязын польша сейм хүлээп алган

ВАРШАВА. Июль 22-де польша сейм бодунуң ажылын үргүлчүлеп турган.

Төөгүлүг хуралды ажыдып тура, сеймни даргалап турган маршал В. Ковальский болза, хуралга келген республиканың президентизи база конституция комиссиязының даргазы Болеслав Берутка байыр чедирген. Байыр чедирген кижилер Болеслав Берутка алдар кылдыр динмиттиг адыш часкап турганнар.

Оон соонда катышкан тараачын партияның төлээлекчизи Озга-Михальскийге хурал даргазы сөс берген.

Помещик-капиталистиг дарлалга удур польша тараачыннарның демиселиниң төөгүзүн калбаа-биле тодарадып көргүскеш, ол демисел болза, чүгле төөгүлүг аренага ажылчын ангы келирге ам чедишкинниг доозулган деп илеткелчи демдеглээн. Ажылчын ангының нүүрүнден тараачыннар бодунуң чүгле эвилелчизин эвес, харын хосталгалыг демиселдиң авангардчы күжүн тып алган.

Катышкан тараачын партияның депутаттар фракциязы болза, Польша Улус Республиканың конституциязының төлевилелин хүлээп алыры дээш бадылаар деп Озга-Михальский демдеглээн.

Оон соонда хөй-ниити-католиктиг фракцияның мурнундан депутат Ян Франковский сөс ап чүве чугаалаан.

Бистиң чуртувусту Совет Армияның хостаанының соонда бистин төрээн чуртувус бодунуң Одерде болгаш Нейссте эрги кызыгаарларын ап, бодунуң улус ажыл-агыйын дүргени-биле катап тургузуп алган үе болур бо улуг төөгүлүг үеде чурттаар аас-кежик бистиң салгакчыларывыска таварышкан деп франковский демдеглээн.

Улустуң ниити күжү-биле улуг херекти бүдүрер. Польша Улус Республиканың конституциязында киирген принциптер польша улустуң амыдырал эрге-ажыктарынга дүгжүп турар деп чүвени кызымаккай күш-ажылывыс-биле, бүгү польшалар-биле кады херечилээрин күзеп тур бис деп Ян Франковский чугаалаан.

Оон соонда демократтыг партияның депутаттар фракциязының мурнундан депутат Ян Рабановский чүве чугаалаан.

Польша Улус Республиканың конституциязы болза, польша улустуң тура-соруунуң ёзулуг илередикчизи, оон тиилелгезинин манифестизи, польша улустуң амыдыралынга болган эргилдениң херечилели болур деп Рабановский чугаалаан.

Польша Улус Республиканың конституциязы болза, бүгү-ле шынчы, боттарының төрээн чуртунга ынакшып чоруур польшаларның национал катыжышкынының илередикчизи болур. Бистиң конституциявыс болза, национал фронтуга болгаш депшилгенин, демократияның лагери-биле эвилелге даянып турар бистиң төрээн чуртувустуң хамаарышпас чоруу болур. Ол болза, тайбынның конституциязы-дыр деп Рабановский айыткан.

Демократтыг партияның депутаттар фракциязы Польша Улус Республиканың конституциязының төлевилелин хүлээп алыры дээш бадылаар деп илеткелчи медеглээн.

Польшачын катышкан ажылчын партиязының депутаттар фракциязының төлээлекчизи депутат Э. Охабтың медеглээни болза: Сеймге көөрү-биле киирген конституция төлевилели болза, улустуң ёзулуг тура-соруунуң илередикчизи болуп турар. Боттарының улусчу күрүнезиниң тургузуушкунунда ажыл-херектери-биле ажылчы чоннар массалары ол тура-соруун илередип турарлар.

Гений Сталинның башталгазы-биле гитлержи фашизмни чылча шапкаш, хөй-хөй улустарны, оон иштинде польша улусту хостап алгаш, оон-биле улус-демократтыг тургузугну тургузар арганы биске берген улуг совет улуска чүректиң ханызындан канчаар-даа аажок өөрүп четиргенивисти бистиң улусчу конституциявысты бадылап турар бо өөрүшкүлүг хүн таварыштыр илередип тур бис деп Охаб чугаалаан.

Бис бо конституция дээш бадылаар бис.

Депутаттар фракцияларының төлээлекчилериниң кылган медеглелдериниң соонда хурал даргазы болза, Польша Улус Республиканың конституциязының төлевилелин бадылаашкынче киирген. Төлевилелди чаңгыс эп-сеткилдиг хүлээп алган.

Депутаттар бут кырынга тургулап келгеш, Польша Улус Республиканың президентизи Болеслав Берутка байыр чедирип, динмиттиг адыш часкап турганнар.

„Польша Улус Республиканың конституциязы делгерезин!", „Улуг тудугжу, польша республиканың президентизи Болеслав Берут делгерезин!" деп кыйгы үннер чаңгыланып турган.

Оон соонда Польша Улус Республиканың конституциязын күштүг болдуруп киирериниң корумчурумунуң дугайында хоойлуну сейм чаңгыс эп-сеткил-биле хүлээп алган.

Сеймниң бүрүн эргезиниң хуусаазы эрткен соонда (август 4—Ред.) бир неделя болган турда күрүне чөвүлели Польша Улус Республиканың сейминче соңгулдалар чорударын айтыр, соңгулдаларның болур хүнүн сеймниң бүрүн эргезивиң хуусаазының төнгенинден соңгаар үш айлар дургузунда улуг хүннерниң бирээзи кылдыр тодарадыр деп үстүнде хоойлуда айтып турар.

(СЭТА).

Бүдүрүлге тудуглары

БУДАПЕШТ. Венгр Улус Республикада үлетпүр болгаш чуртталга тудугларының калбарып турар чоруу тудуг материалдарының үлетпүрүн калбартырының чугула чоруун хайныктырып үндүрген. Оон ужурундан сөөлгү үелерде чамдык эрги тудуг үлетпүрнүң бүдүрүлге черлерин эде тургускан болгаш чаа бүдүрүлгелерни тудуп тургускан.

Майда чаа туйбу заводу чоокта чаа продукцияны бүдүрүп үндүрүп эгелээн. Ол черде туйбу кылыр чиг материал кончуг байлактыг хөй. Ол завод долузу-биле механизасчытынган болгаш совет машиналар-биле деритинген. Бо чылын Будапештиниң демир бетон конструкциязының заводу ажылдап эгелээн.

Бо чылын 22 туйбу заводтары немежир.

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Кореяның Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демократтыг Республиканың Улустуң армиязының Кол командылалының июль 23-те медээлеп турары болза:

Кореяның Улустуң армиязы кыдат улустуң эки-турачыларының кезектериниң сырый деткимчези-биле эрткен хүннүң дургузунда бүгү фронтуларга камгалалдың тулчуушкуннарын чорудуп турган.

Кухвариниң мурнуу талазында районда барыын фронтуга дайзын бистиң туруштарывыска удур атакаларны кылырын оралдашкан, ынчалза-даа бистиң шериглеривистиң удурланыышкынынга таварышкаш дайзын ойталаар чорукка таварышкан.

Чөөн талакы эрикке бистиң кезектеривис эрик кыдыында тайбың чурттакчы чоннуг районну боолап турган дайзынның бир эсминезин сугче дүлүп киирген.

Бо хүн бистиң зениттиг кезектеривис болгаш дайзынның самолёттарын кедеп адар адыгжы-анчыларывыс болза, тыл районнарже халдаашкыннарга киржип турган дайзынның ийи самолёттарын аңдара аткан болгаш 4 самолёттарны үрей аткан.

(СЭТА).

Германияның Социалистиг чаңгыс-аай партиязының ийиги конференциязының шиитпирлеринге Барыын Германияның ажылчы чоннары байырлап турар

БЕРЛИН. Германияның Социалистиг чаңгыс-аай партиязының ийиги конференциязының төөгүлүг шиитпирлери үчүгле Герман Демократтыг Республиканың ажылчы чоннарының ортузунга политиктиг болгаш бүдүрүлгечи көдүрлүүшкүнү болдурган эвес, харын Барыын Германияның чонунуң талазындан база изиг деткимчени алган.

Аденауэрниң антинационалдыг агрессчи политиказын кадыы-биле буруу шапышаан, Барыын Германияның патриоттары болза, ажылагый болгаш культур тургузуушкунунуң талазы-биле чедип алдынган улуг чедишкиннериң түнелинде социализмниң үндезиннерин тудуп эгелеп болур апарган чер болур Герман Демократтыг Республикаже идегел болгаш бүзүрелбиле көрүп турарлар.

Социализм тургузуушкунунуң дугайында Германияның Социалистиг чаңгыс-аай партиязының ийиги конференциязының шиитпириниге болгаш чаңгыс-аай, демократтыг болгаш тайбыңа ынакшылдыг Германия дээш демиселче ол конференцияның кыйгырыларынга боттарының эп-сеткил катыштырыышкының чоннуң янзы-бүрү кезектериниң төлээлекчилери Барыын Германияның хөй янзы черлеринге болган митингилерге болгаш чыскаалдарга илередип турганнар.

Германияның Социалистиг чаңгыс-аай партиязының кыйгырыы Гамбургтуң чонунуң ортузундан эң изиг деткимчени алган. Гамбургтуң чурттакчы чону болза, Герман Демократтыг Республикада боттарының аңы-дунмаларынга социализм тургузар талазы-биле дузалажып, Аденауэрниң улуска удур, чарылдырыкчы политиказынга удур демиселди күштелдирип турар.

Гамбургтуң чурттакчыларының митингизинден үндүрген резолюцияда чугаалап турары болза: „Германияның Социалистиг чаңгыс-аай партиязының ийиги конференциязының шиитпирлеринге байыр чедирип тур бис. Ол болза, Германияның чаңгыс-аай чоруун тайбың арга-биле катап тургузарының болгаш тайбынның херээнге чугула базым болур деп чүвени көрүп тур бис".

Герман Демократтыг Республиканың ажылчы чоннарының социализм үндезиннерин тургузарынче шилчип киргеи чоруу болза, ону бодунуң ниити хераа кылдыр көрүп турар чүгле ажылчын ангының талазындан эвес, харын интеллигенцияның ортузундан база сеткил-сагыштың деткимчезин алган.

Мюнхен чурттуг чурукчу Верман деп кижиниң чугаалааны болза: Улус ажыл агыйын катап тургузар болгаш хөгжүдер талазыбиле улуг чедишкиннерни чедип алганының соонда Герман Демократтыг Республиканың ажылчы чоннары социализмни база тургузуп шыдаарлар. Бир эвес ажылчын ангы катышкан турар болза, ол чүнү чедип ап шыдаарыл деп чүвени Герман Демократтыг Республиканың ажылчы чоннарының чедишкиннери бэрыын-герман социал-демократтарга көргүскен.

(СЭТА).

Херээженнериң демократтыг Бүгү-делегей Федерациязының күүсекчи комитединиң сессиязының ажытынганы

БУХАРЕСТ. Июль 18-тиң кежээзинде херээженнериң бүгү-делегей демократтыг федерациязының күүсекчи комитединиң 13-кү сессиязы ажылын Бухарестиде эгелээн.

Сессияны Румынияның демократтыг херээженнериниң эвилелиниң даргазы Констанца Крэчун допчу эге чугаазы-биле ажыткан.

Сессияның ажылының хүн чурумун мынчаар бадылаан: 1. Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң онза сессиязының шиитпири.

2. Херээженнериң дең эргелериниң камгалалының херээнге национал херээженнер организацияларының сорулгалары.

3. Бүгү-делегейниң уруглар камгалалының хүнүнүң түнелдери болгаш уруглар камгалалынга ажыл-чорудулганы күштелдириниң сорулгаларының талазы-биле.

Бирги айтырыг талазы-биле Эжени Коттон илеткел кылган. Илеткелди үзүктел чок адыш часкаашкыны-биле хүлээп ап турган.

(СЭТА).

Херээженнериң демократтыг Бүгү-делегей Федерациязының күүскомунуң сессиязы бодунуң ажылын дооскан

БУХАРЕСТ. Херээженнериң демократтыг Бүгү-делегей Федерациязының күүскомунун Эжени Коттон даргалаан түннел хуралындан федерацияның оралакчы даргалары Долорес Ибаррури биле Пай Чанга, Исландияның болгаш Аргентинаның демократтыг херээженнер организацияларынга (оларның төлээлекчилери сессияга барып шыдавайн барганнар), а ол ышкаш тайбын дээш демиселчилер-америк херээженнерге чорудар байырлыг телеграммаларны чаңгыс эп-сеткилдиг хүлээп алган.

Ол ышкаш Бразилияда тайбын дээш демиселчилер-хоругдатырган херээженнерни хостаарын негээн телеграмманы бразили чазакче чоруткан.

Оон соонда, бүгү илеткелдер талазы-биле резолюцияларны болгаш херээженнериң демократтыг бүгү-делегей федерациязының күүскомунуң делегейниң херээженнеринге ыйгырыын сессияның киржикчилери чаңгыс эп-сеткил-биле хүлээп алганнар.

Германияның херээженнериниң демократтыг эвилелиниң төлээлекчилери, федерацияның кежигүннери—Индонезияның, Чилиниң, Трансиорданиянның болгаш Иракның херээженнериниң демократтыг организациялары күүскомнуң кежигүннеринге хүлээп алдынган.

Сессияны хаап тура, күүскомнуң сессиязының ажылының болгаш оон шиитпирлериниң улуг ужур-дузалының Эжени Коттон демдеглээн. Тайбың дээш, херээженнер болгаш уруглардың эргелери дээш демиселче, тайбың камгалалының улус конгрезин белеткээринче херээженнерни болгаш бүгү ажылчы чоннарны мобилизастаар талазы-биле улам идепкейлиг ажылды сессияның киржикчилери боттарының чурттарынга чорудар деп чүвеге бодунуң идегелин Эжени Коттон илереткен.

(СЭТА).

СПОРТ

Чедиги спартакиаданың түннелдери

Бо чылдың июль 20-ден 23-ке чедир үениң иштинде Кызылдың Совет Тываның беш чыл ою аттыг стадионунга чедиги область спартакиадазының маргылдаазы болуп эрткен. Маргылдаага 150 спортсменнер киришкен.

Июль 20. Хүндүскүнүң 12 шах. Спартакиаданың киржикчилери спортчу формага чыксаалыпкан турганнар. Маргылдааның кол судьязы эш Сидоров чедиги спартакиаданың киржикчилериниң белениниң дугайын күш-культура болгаш спорт херээниң область комитединиң даргазы эш Момбужайга илеткээн.

Эш Момбужай парадты хүлээп алгаш, спартакиаданың киржикчилеринге байыр чедиргеш, оларның болур маргылдааларга чедишкиннинг болурун күзээн. Маргылдааның тугун эрткен чылдың чемпионнары «Искра» деп эки-тураның спорт ниитилелиниң кежигүннери Маслова биле Милочкин олар көдүрүп үндүргеннер.

Маргылдаа эгелээн. Маргылдаа оолдарның болгаш уругларның 100 метрге чадаг чарыжы-биле эгелээн. 100 метрге эр улустуң чадаг чарыжынга Таңды районнуң спортсмени Абросимов 12,0 секундада келгеш бирги черни, «Искра» ниитилелиниң кежигүнү Милочкин 12,3 секундада келгеш ийиги черни, Улуг-Хем районнуң спортсмени Грудинин 12,5 секундада келгеш үшкү черни; уруглардан 100 метр черниң чарыжынга «Искра» ниитилелден Маслова 14,8 секундада келгеш бирги черни, Абросимова (Таңды) болгаш Глушкова (Улуг-Хем) олар 15,6 секундада келгеш 2—3 черни үлежип ап, ол талазы-биле программа ынчаар доозулган.

Дараазында спорттуң солун хевирлериниң бирээзи национал хүреш талазы-биле маргылдаа эгелээн. Областың районнарындан келген болгаш Кызыл хоорайның спорт ниитилелдеринден киришкен шилиндек дээн 32 мөгелер шөлге девип үнүп келген сөөлүнде, солун маргылдаа эгелээн. Хүрешкен мөгелериниң аразында эткен чылдың чемпион мөгези Айыыжы (Сүт-Хөл району) база бар. Хүреш талазыбиле шыңгыы демиселдериниң түнелинде Сүт-Хөл районнуң Алдан Маадыр сумузунда Жданов аттыг колхозтуң мөгези Монгуш Бегзи шүүлген, ол-ла колхозтуң мөгези Куулар Кавыш-оол үжүүрлешкен. Үшкү болгаш дөртку черлерни Чаш-Уруг (Сүт-Хөл), Шалыыр-Доржу (Өвүр) үлешкеннер.

Эстафет дамчыдарының маргылдаазынга бирги черни Таңды районнуң командазы (4 минута 0,5 секундада), а ийиги черни «Искра» ниитилелдиң командазы (4 минута 13 секундада, үшкү черни Улуг-Хем районнуң командазы (4 минута 13 секундада) келгилээш алганнар.

Уругларның эстафеттиг маргылдаазынга бирги черни «Урожай» командазы, ийиги черни Улуг-Хем районнуң командазы болгаш үшкү черни Таңды районнуң командазы алгылаан.

Эр улустуң 400 метр чарыжынга Абросимов (Таңды) 56,3 секундада келгеш бирги черни, «Искра» ниитилелдиң кежигүнү Милочкин 1:00:5 секундада келгеш ийиги черни ол-ла ниитилелде Мишустин 1:00:9 секундада келгеш үшкү черни алгылаан. Ол-ла чарышка херээженнерден Маслова («Искра») бирги черни, Нефедова (Кызыл району) ийиги черни, Лаврина («Урожай») үшкү черни алганнар.

Эр улустуң гранат октаарынга Асигтев (Чаа-Хөл) 65 метр 93 сантиметрге октааш бирги черни, Москаленко («Искра») 53 метрге октааш ийиги черни, Коломысов (Таңды) 51 метрни октааш үшкү черни алганнар. Херээженнериң гранат октаарынга Буторовкина («Урожай») 30 метр 95 сантиметрге октааш, бирги черни, Беризнитская (Улуг-Хем) 30 метр 71 сантиметрге октааш ийиги черни, Гешкина (Кызыл району) 30 метр 13 сантиметрге октааш үшкү черни алганнар.

Херээженнериң ядро октаарынга бирги черни Байкалова (Улуг-Хем) 7 метр 19 сантиметрге октааш алган, ийиги черни Березицкая (Чөөн-Хемчик), үшкү черни Кузнецова (Кызыл району) алганнар.

Эр улустуң ядро октаарынга Михайлюк (Таңды) 10 метр 10 сантиметрге октааш бирги черни, ийиги черни Лаптев (Чаа-Хөл), үшкү черни Петров («Искра») алганнар.

Эр улустуң черниң узунун халыырынга Абросимов (Таңды) бирги черни (5 метр 69 сантиметр), Седип-оол («Искра») ийиги черни (5 метр 26 сантиметрни, Шумков («Урожай») үшкү черни (5 метр 24 сантиметрни) халааш алгылаан. Черниң узунун халыырынга херээженнерден бирги черни Маслова «(Искра»), ийиги болгаш үшкү черлерни Шатохина биле Шикина («Урожай») алганнар.

Эр улустуң 1500 метрге чарыжынга Никитин (Таңды), Мельников (Улуг-Хем) олар 5.04 секундада келгеш бирги болгаш ийиги черни үлешкеннер. Моондактыг чадаг чарышка эр улустан бирги черни Абросимов (Таңды,) Мишустин («Искра) ийиги, үшкү черни Седип-оол («Искра») алганнар. Ол чарышка херээженнерден бирги болгаш ийиги черни Спиридонова биле Маслова олар («Искра»), а үшкү черни Нефедова (Кызыл району) алганнар.

Эр улустан бедиин халыырынга бирги черни Шумков («Урожай») 1 метр 64 сантиметрни халааш алган. Ийи дугаарын Абросимов (Таңды), үш дугаарын Седип-оол («Искра») алганнар. Херээженнерден бедиин халыырынга бирги черни Маслова («Искра») 1 метр 25 сантиметрни, ийиги черни Шмидт (Улуг-Хем) 1 метр 20 сантиметрни, үшкү черни Шикина («Урожай») 1 метр 15 сантиметрни халыылааш алганнар.

Херээженнериң диска октаарынга бирги черни Буторовкина («Урожай»), ийиги черни Шикина («Урожай), үшкү черни Маслова («Искра») алганнар. Эр улустуң диска октаарынга бирги черни Михайлюк (Таңды) 28 метр 20 сантиметр, ийиги черни Коломысов (Таңды) алганнар. Спорттуң ол хевиринге Маслова («Искра») эки түннелди көргүскеш херээженнерден бирги черни алган.

Эр улустуң 5 километрге чарыжынга «Искра» ниитилелдиң кежигүнү Тау 18 минута 57 секундада келгеш бирги черни алган. Ол чарышка ийи болгаш үш дугаарын Таңды районнуң спортсменнери Никитин биле Мельников олар алганнар. 5 километр черге спортчу кылашка бирги черни Никитин (Таңды), ийиги черни Тау («Искра»), үшкү черни Горбунов («Урожай») алганнар.

Херээженнериң 1 000 метрге чадаг чарыжында бирги черни Спиридонова («Урожай») 3 минута 33 секундада келгеш алган, ийиги черни Охотникова (Улуг-Хем), үшкү черни Чиркова (Таңды) алганнар.

Областың чедиги спартакиадазынга бирги черни Таңды районнуң командазы, ийиги черни «Урожай» ниитилелдиң командазы, үшкү черни Улуг-Хем районнуң командазы алгылаан. Командаларның оон ынайгы түннелдери мындыг болган: дөртку черде — «Искра», бешки черде—Кызыл району, болгаш оон өске черлерни Чаа-Хөл, Сүт-Хөл, Барыын-Хемчик районнарның командалары алгылаан.

Маргылдаага бирги черни алган Таңды районнуң командазынга күш-культура болгаш спорт херээниң область комитединиң дипломун тывыспышаан, ол командага кубокту база тывыскан. Ийиги черни алган «Урожай» команданы дипломбиле шаннаан.

Маргылдаага спорт талазы-биле эки түннелдерни көргүскен киржикчилерге шаннал белектерни база берген.

Маргылдааның түннели областың спортсменнериниң мергежил талазыбиле ниити өзүлдези бар-даа болза, дыка улуг четпестер бар болуп турарын көргүскен. Сүт-Хөл болгаш Барыын-Хемчик районнарның командалары кандыг-даа белеткел чок келген болгаш маргылдаага эң куду түннелдерни көргүскеннер. Бии-Хем районнуң командазы Кызылга маргылдаага кирери-биле чоруткаш, дедир ээп чана берген. Тес-Хем районнуң командазы маргылдаа орту эрттип турда озалдап келген.

Областың төп районнарының бирээзи—Каа-Хем району спартакиадага киржир командазын көңгүс чорутпаан. Ол ышкаш Эрзин району область спартакиадазынга киржирин бодаваан-даа. Кызылдың «Динамо» ниитилели спартакиадага база киришпээн.

Эрткен маргылдааның түннелдери болза, Каа-Хем, Эрзин, Бии-Хем, Тес-Хем болгаш чамдык өске-даа районнарда райкүүскомнар, ВЛКСМ райкомнары, база ол районнарның күш-культура болгаш спорт херээниң комитеттери күш-культура ажылын сайзырадырынга кандыг-даа сагыш салбайн турарын көргүскен. Эң ылангыя Каа-Хем районда күш-культура ажылы тергиин четпес байдалда туруп турар.

Ам сорулга болза, спорт ниитилелдериниң ажылын белик деннелге тургузуп, спортсменнериң спортчу-техниктиг мергежилин бедидер ажылды калбартып чорудары болур.

Харысалгалыг редакторнуң өралакчызы Д. О БЕГЗИ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харысалгалыг редакторнуң 3—62; харысалгалыг редакторнуң өралакчызының, партийни ажылдыр, культура ажыдыралы болгаш ураа-чүүл киллистериниң—3—88; харысалгалыг секретарының 4—98; пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чазаа киллистериниң—3—68, иштики информация, бухгалтерияның—3—65

Б01454. Облкүүскомнуң типографиязы.